REDEMPTIO

A JÁSZ ÉS KUN TELEPÜLÉSEK HONISMERETI LAPJA

XXIX. ÉVFOLYAM 6. SZÁM Ára: 500 Ft 2022. DECEMBER

REDEMPTIO (latin szó, ejtsd: redempció) – visszavásárlás, megváltás, önmegváltás. A szó az 1745-ös Jászkun Redemptiora utal, amikor a jászok és a kunok példás összefogással, saját erejükből visszavásárolták kiváltságaikat. Mária Terézia magyar királynő 1745. május 6-án írta alá a jászok és a kunok redempcionális diplomáját.

Minden kedves olvasónknak békés karácsonyi ünnepeket és boldog új évet kíván a szerkesztőség.

Dr. Ternyák Csaba egri érsek és a Jászság plébánosai a jászberényi Ferences templom jubileumi szentmiséjén
Fotó: Baráth Károly

ÍZELÍTŐ A TARTALOMBÓL

A hajdanvolt kiskunlacházi Egressy-kúria lakói 2. rész . 2-5. oldal
Emlékezés régi jászberényi tanárokra XXIX ..... 6-8. oldal
ÉLETPÁLYÁK: Bujdosó József (1935–2019) ..... 8-13. oldal
Kettős ünnep a Jász Múzeumban ..... 14-15. oldal
A Jászkunság kutatása konferencia Jászberényben ..... 16-17. oldal
JÁSZ-KUN TÖRTÉNELMI ARCKÉPCSARNOK:
Dr. Friedvalszky Ferencné Engl Erzsébet ..... 18-19. oldal
Jubileumi szentmise az 550 éves jászberényi Ferences templomban ..... 20-21. oldal
Tudomány napi konferencia Karcagon ..... 22-23. oldal
Egy Marha Jó Nap Kunmadarason ..... 24-25. oldal
Kunszentmiklós első díszpolgára, Petőfi hegedűse: Reményi Ede ..... 26-27. oldal
A néphagyomány kopása ..... 32. oldal

A hajdanvolt kiskunlacházi Egressy-kúria lakói

2. rész

A Kégl-család

Kégl Gáspártól (1767) két ágban folytatódik a család. Györgytől (1784–) a Székesfehérvár melletti Csala pusztai, a szentkirálypusztai ága viszont Jánossal (1782–) folytatódik, aki Farkas János és Márkus Ilona 1788-ban Bicskén született Éva nevű lányát 1806-ban vezette oltárhoz Felsőpakonyban (Pest megye). A házasságból tizenhét gyermek született. Anna még Felsőpakonyban jött világra (1808), a többiek már

Az idős Kégl Sándor

Alsópakonyban, nevezetesen János (1809), Franciska (1811), Jozefa (1813), Károly (1814), Ignác (1815), Ignác (1816), Alojzia (1817), Károly (1819), Karolina (1820), László (1821), Antal (1822), Zsigmond (1823), *Sándor* (1825), József (1826), Ferenc (1827) és Alex (1829).

Kégl Sándor jogot végzett, de sosem praktizált, mivel lekötötte a gazdálkodás. Ennek ellenére szorgalmasan tanulta az angol nyelvet. 1860. június 14-én vette nőül a nagyjeszeni Jeszenszky Károly és felesége, Terézia (1838–1894) leányát Bugyin. Az esküvő után a fiatal pár a Szunyog pusztai majorságban rendezkedett be.

Sándornak Szunyogon két gyereke született: Mária (1861) és *Sándor* (1862. december 1.). Bizonyára kicsinek bizonyult a majorsági lakosztály, mert Sándor születését követően megvásárolta Egressy Sámueltől a szentkirálypusztai kúriát a hozzátartozó fölbirtokokkal együtt, ahová hamarosan át is költözött a család. János (1865), József (1867) és Teréz (1869) már ide születtek.

Az öt gyerek közül kettő nem érte meg a felnőttkort. Mária 1874-ben hunyt el, akit hamarosan József követett. Ő három hét múlva távozott az élők sorából. Mindkét gyermekkel a himlő végzett. Kégl Sándor 1905-ben halt meg Szentkirálypusztán.

Kégl Sándor halálát követően mintegy 400 hold (~ 2,3 km²) birtok szállott gyermekeire, amelyben 372 hold szántóföld, 1 hold kert, 2 hold szőlő, 1 hold rét, 10 hold legelő, 7 hold erdő, 3 hold nádas és 14 hold földadó alá nem eső terület tartozott a kúriával és a majorsági épületekkel együtt, melyekben minta-tehenészet, csikónevelde és sertéstenyészet működött. Ez a vagyon közepes földbirtok volt (1000 hold felett beszélünk nagybirtokról) a környező birtoktestek között: Hajóséknak 1590, Mocsárieknak 600 és Ünyiéknak 220 holdnyi volt a földjük.

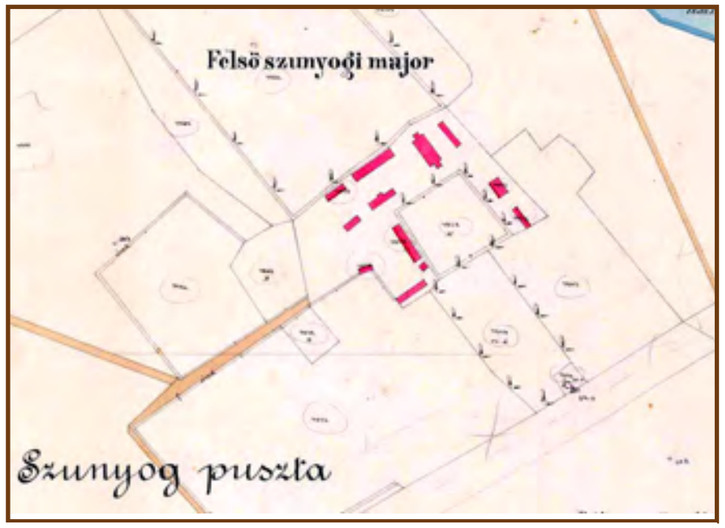

A Szunyog pusztai majorság

Az elsőszülött Sándor, apja nyomdokait elhagyván, a tudóspályát választotta s vált földbirtokosból tudóssá. Már gyermekkorában kitűnt zseniális nyelvtehetségével. Középiskolai tanulmányai alatt, tanárainak legnagyobb ámulatára, már eredetiben olvasta a latin, görög, német, angol, francia és olasz nyelvű irodalmat, majd az érettségi letétele után néhány év alatt tökéletesen elsajátította az orosz, holland, dán, svéd, spanyol és portugál nyelveket.

Az egyetem elvégzése után európai tanulmánykörúton vett részt, melynek végeztével bölcsészdoktori oklevelet szerzett. Ezt követően Perzsiában töltött egy félévet s a teheráni könyvtárakban filológiai kutatásokat végzett, miközben makulátlanul megtanult perzsául és arabul. 1893-ban magántanári képesítést szerzett a Budapesti Tudományegyetemen a perzsa nyelv és irodalom tárgyköréből, majd 1904-től haláláig címzetes, nyílvános, rendkívüli tanárként oktatott az egyetemen.

Tudományos pályafutását (a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja) tudományos fokozat elnyerésével koronázta meg 44 éves korában, 1906-ban.

Élete hátralévő részét rendkívül elzárkózottan és visszavonultan élte le a szentkirálypusztai majorságban, ahol egy tornácos cselédházban 11 ezer könyvével barikádozta el magát s dolgozott megszállottan: számtalan fordítást, tanulmányt, ismeretterjesztő és tudományos cikket írt, legfőbbképp az iráni irodalmat megcélozva. 1920. december 29-én egy akut szívroham végzett vele.

A másodikként született János viszont apja nyomdokait követte. Ő is jogot tanult, de ő sem jogászkodott, csak publikált némelykor írásokat jogi témakörből, egyébként a gazdasággal foglalkozott egész életében.

János 1889-ben beállt önkéntes huszárnak, ahol egy évig teljesített szolgálatot, miközben kiérdemelte a legjobb lovas huszár címet. Miután tiszti ranggal leszerelt, a lótenyésztés került érdeklődésének középpontjába, miközben mintaszerűen vezette a gazdaságot. Alkalmazottai nagyra becsülték a lovak iránti szeretetét és emberségét. Sosem kellett neki idénymunkákra embereket toborozni, a majorságban és a földeken dolgozó földművesek örömest vettek részt a mezőgazdasági munkálatokban, ezért mindig kitartottak a Kéglék mellett.

Ifjabb Kégl Sándor

1925. október 15-én távozott az élők sorából, s mint az utolsó Kégl-birtokos az egész Kégl-uradalmat a magyar államra örökítette, amit végrendeletében előzőleg már deklarált. Miszerint (stilizált részletek az Áporkán, 1925. január 14-én kelt és szeptember 30-án kiegészített végrendeletből):

„Alulírott Kégl János áporkai (szentkirályi) lakos földbirtokos testileg némileg gyengélkedő állapotban, azonban teljesen ép elmével alapos megfontolás után, halálom esetére a következő végintézkedéseket teszem. Sem leszármazó, sem felmenő törvényes örököseim nincsenek, s így minden vagyonomról teljesen szabadon végrendelkezhetem. Végintézkedéseim a következők.

Egész életemben mezőgazdasággal foglalkoztam s különösen a lótenyésztés érdekelt. Mindig szerettem a szép s jó lovakat. Úgy gondolom, hogy a hazai lótenyésztés fejlesztése országos érdeket képez, ennek istápolására szánom tehát áporkai úgynevezett szentkirályi birtokomat, amely összesen mintegy 408 kat.

Kégl János (1865-1925)

holdat tesz ki. Ezen birtokomat az összes felül építményekkel együtt a magyar államra hagyom, azonban azzal a határozott s szigorúan megállapított kötelezettséggel, hogy birtokom állami csikótelep céljaira használtassák fel. Kikötöm azt is, hogy az államnak birtokomat fenn kell tartani, eladnia nem szabad, s csakis a hiteljövedelmét használhatja fel csikótelep céljaira.

Örökösöm csak a halálomat követő gazdasági év végén lesz jogosítva birtokba venni, miután a halálom évében beszedendő függőtermést s a birtok ezen idő alatti egyéb esetleges jövedelmét más célokra szántam. Azt kívánom ugyanis, hogy halálom után a gazdasági év végével egész birtokom élő és holt felszerelése, továbbá a leszedett termés, úgy összes ingóságaim (ideértve lakásberendezésemet, értéktárgyaimat stb.) értékesíttessék, s a befolyandó pénz két egyenlő részre osztassák.

Az egyik fele rész illeti a peregi római katolikus egyházat, s ezen összeg mint templomépítési alap lesz kezelendő, s a templom újjáépítése alkalmából felhasználandó. Ezen hagyomány ellenében, illetve annak terhére köteles lesz a mindenkori peregi plébános szüleimért, továbbá boldogult Sándor és Teréz testvéreimért, úgy az én lelki üdvömért évenként egy-egy liberás misét szolgáltatni. A misealapítványok céljára szükséges összeg a templomépítésre fentiek szerint hagyott értékből kihasítandó lesz.

A birtok a fentiek szerint értékesítendő felszerelésből, a függőtermésből és ingóságaimból befolyandó összeg másik fele részét pedig a Pesterzsébeten létező Szent József és Szent Erzsébet gyermekotthont fenntartó apácarendnek hagyom, kérve a nővérek mindenkori főnöknőjét, hogy minden év november 1-én és a főbb ünnepeken a peregi temetőben sírhalmomra, úgy családom tagjainak ott levő sírjaira megfelelő koszorút helyeztessen.

Boldogult Sándor bátyámtól örökölt s még ma birtokomban levő teljes könyvtáramat a Magyar Tudományos Akadémiának hagyom, akinek ezt a könyvtárat már életemben is felajánlottam.

Kiskunlacháza község határában van egy darab parlag szántóföldem. Ezt az áporkai hitelszövetkezetnek hagyom azzal a rendeltetéssel, hogy azt értékesítse, a befolyandó pénzt gyümölcsözően kezelje, mint házépítési alapot, s ha a viszonyok megengedik, a hitelszövetkezet részére építendő székház építési költségeire használja fel.

Az áporkai hitelszövetkezetnél 2.500.000 korona névértékű üzletrészeim vannak. Ezen összes üzletrészeimet az áporkai állami elemi iskolának hagyom azzal, hogy ezen üzletrészek évi jövedelmét a szegény gyermekek könyv- s tanszerszükségletének céljára használja fel.

Indokoltnak tartom megemlékezni hűséges parádés kocsisomról, Tóth Józsefről, aki gyermekkora óta birtokomon dolgozik. Hűséges szolgálata megjutalmazásául szentkirályi birtokomból 15, azaz tizenöt kataszteri holdat hagyok Tóth Józsefnek éspedig olyképpen, hogy ez a 15 hold földbirtokomnak a vasúti sínek felé néző végén a birtok határánál egy tagban lesz kihasítandó a föld egész szélességében. Ezenfelül hagyok még Tóth József kocsisomnak egy gazdasági kocsit egy pár jó igás lovat szerszámmal, ekét, boronát, hengert és minden egyéb olyan apróbb gazdasági felszerelést (ásót, kapát, kaszát stb.), ami és amennyi neki a 15 holdas birtoka kezeléséhez szükséges.

Rendelem végül, hogy a halálom idején, a birtokomon levő cselédség részére a függőtermés terhére egyenkint ugyanannyi gabona adassék ki hagyományul, mint amennyi az illető cselédnek egy évi konvenciója.

Amennyiben bármiféle egyéb olyan vagyonom volna még, amelyről a fentiek szerint nem intézkedtem azt rendelem, hogy azt az áporkai elemi iskola örökölje, s tetszés szerint iskolai célokra használja fel. A fentiekben foglaltak képezik végrendeletemet, amelyet a mai napon tanúk jelenlétében saját kezűleg aláírtam.

*

Kiegészítés: Pálffy Erzsébet házvezetőnőmnek azért, mert immár hónapok óta tartó betegeskedésem alatt gondosan ápol, s háztartásomat rendben vezeti, 15 azaz tizenöt kataszteri hold földet hagyományozok áporkai birtokomból, amely földemnek a vasúti sínek felé eső részén lesz kiadandó éspedig Tóth József kocsisomnak hagyott azonos nagyságú föld szomszédságában. Ezen felül hagyok neki egy tehenet és egy szobabútort.

Végakaratomat Dr. Zachár Kálmán gödöllői ügyvéd barátommal kívánom végrehajtatni, akit ezen megbízás elvállalására most is felkérek és aki hivatva leend végintézkedéseimnek érvényt szerezni, s összes hagyatéki vagyonomat legjobb tudása és belátása szerint a hagyaték tényleges felosztásáig kizárólagos jogkörrel kezelni. Most nevezett barátomat kérem fel arra is, hogy halálom esetén eltemettetésemről legjobb belátása szerint gondoskodjék."

Teréz mint a legfiatalabb testvér, Sándor bátyjához hasonlóan kiváló nyelvérzékkel rendelkezett: tíz nyelvet sajátított el. Igazából az angolnyelv volt az erőssége. Ennek birtokában segítette Sándort angol vonatkozású tanulmányaiban s levelezett vele angolul, mikor külföldön volt.

Széles látókörű, igen művelt társa volt Sándornak, akivel a zene iránti vonzalmát is megosztotta. Ugyanakkor tehetséges fotográfusnak is bizonyult. Neki köszönhető az a sok portrészerű családi felvétel, amely az utókorra szállott. Dilettáns fényképészkedéséről így vallott az Amatőr fényképezési szaklapban 1906. december 16-án megjelent írásában: *„Azt mondják, írjak én is valamit az „Amatőr"-nek. Istenem, mit beszéljek én szerény kezelője a Kodak-nak annak a lapnak a hasábjain, hol annyi hivatott művészi kéz dolgozik? Az én gépem a családi tűzhely szolgálatába szegődött. Az otthon illusztrátora ez a szép, fényes lencse. Szeretettel veszem a kezembe, kegyelettel bánok a kedves szerszámmal. Nem látott, nem rajzolt-e le nekem mindent híven, ami nekem drága? Nem művészi album az enyém, hanem egy élet története. A fényképezéstől nem babért kérek, beérem egy kis örökzöld ágacskával.*

Az én ambícióm csak az, hogy a gépem olyan szépnek rajzolja ezt a kicsi kört, amilyen szépnek azt én látom. Követem azért a fényképezés minden új irányát, kipróbálok minden lehető technikai fogást, hogy aztán visszatérjek oda, ahonnan indultam. Legyen a fénykép fénykép. Ne akarjon se rajz, se festmény lenni. Elég szép az a maga valóságában. Szeretném a műkedvelő fényképezést egészséges irányba terelve látni. Keressünk olyan fényhatásokat, melyeket a fénykép megtűr, melyek szép lágyan egybeolvadó, harmonikus képet alkotnak. A tompa, elmosódó körvonalak csak a fénykép igazi mivoltát akarják leplezni, nekem soha sem tetszettek, mert az én véleményem szerint nem természetesek. Egészséges látású szem nem ködön vagy fátyolon át nézi a világot. Állítsuk be a képet élesre. Kerüljük a nagy, Rembrandt-szerű ellentéteket, a jól elosztott fényhatások végtelenül bájosabb képet fognak adni. A szecesszió sem az igazság világába, a fényképezés körébe való. A valódi művész-amatőr kezében a zsánerképet tartom leghálásabbnak. Az ízlés, a meglátni tudás e nagymesterei ebben tudnak igazán bámulatos eredményt elérni. Itt érvényesül az ő tehetségük legjobban.

Kégl Teréz (1869-1920)

Hol marad mögöttük a szakfényképész gonddal-bajjal beállított kicirkalmazott zsánerképe! Édeskés, émelygős sablonszerű az mind. Ebben a zsánerben csak a Tóth Béla által szállóigévé vált „lopott kép" kedves előttem. Ez egy igazi darabka élet. Megbecsülhetetlen „document humain", melynél festő képzelete sem alkothat szebbet. Ami pedig a sokat ócsárolt amatőr-portrét illeti, én sokat tartok felőle. Nem a nagyvilág gúnyos szeme elé való néha az a retusálatlan valóság, de éppen igaz volta révén végtelenül becses, nincs belőle kitörölve se jellem, se lélek. A tájfénykép már a színek hiánya miatt kevésbé tetszik nekem. Kivételt képez a téli kép, mert fehér-barna színei, kékesszürke tónusai pompásan érvényesülnek a fényképen.

A fényképező gépek között sok megfordult már a kezemben, én a Goerz-Anschütz új szerkezetű „Klapp-Camerá"-ját és a Zeiss-féle Minimum Palmost szeretem legjobban. Ezekkel dolgozom rendesen. Objektívjeim egy 150 gyújtótávolságú Dagor és egy Zeiss-féle Unar, mindkettő szép, korrekt, rajz és fényerő dolgában kifogástalan jók. Kivált a pillanatfelvételeknél. Már az időfelvételeknél nem érvényesül olyan jól a drágább lencse. Az Eastmann-Kodak olcsó lencséje – kis diafragmát használva – olyan szép, részlet dús képet rajzol, hogy valami nagy különbséget a Dagor dupla anasztigmát és a szerény lencse munkája közt bajos felfedezni. Fényképezési papírok között az Ortho-Brom, Lenta, Dekko és a celloidin a kedvenceim. Jóformán kizárólag lemezeket használok. Így az Imperial Dry Plate Co. gyártmányait szeretem leginkább. Megbízhatók, fényérzékenyek és mégsem olyan kényesek, mint a Lumiére-lemezek , melyeket még a veres lámpa fénye is könnyen fátyolossá tesz.

Nem tudom, mi női amatőrök sokan vagyunk-e már hazánkban is. Azt az egyet azonban merem állítani, hogy akik vannak, – ha kevesen is – ki fognak tartani. Mert aki ebben a mi idegpusztító modern világunkban egyszer bejut a setét szoba elszigetelt, jóleső csendjébe, az a veres lámpa bűvköréből többé nem szabadul."

Erős és meghitt intellektuális szálak fűzték Sándor bátyjához. Ez a szimpátia kölcsönös volt a testvérpár között: egymást Didinek, illetve Tessának becézték. Sándor iránt érzett vonzalma oly erős volt, hogy mikor tudósbátyja meghalt, akkor nem látta további értelmét a létezésnek és még aznap, Sándor halála beállta után két óra múlva, hajnalban önkezűleg véget vetett életének.

A Kégl-testvérek egyike sem házasodott meg s így a fivérek magtalan elhunytával a szentkirálypusztai Kégl-család végleg kihalt.

1925 után a Kégl-birtok Magyar Királyi Kincstári Méncsikótelep néven működött tovább, ahol Horthy Miklós elhíresült Szellő nevű fehér lovát is tartották, melynek hátán a kormányzó 1919. november 16-án bevonult Nemzeti Hadseregével Budapestre. A telep vezetője 1929-től vitéz felsődriethomai Pettkó-Szandtner Tibor magyar huszártiszt, európai hírű lótenyésztő és fogathajtó volt.

Pettkó-Szandtner Tibor Bazinban született és a pozsonyi iskola elvégzése

A Kégl-testvérek közös sírboltja a peregi temetőben, melyet benőtt a gaz, senki nem ápolja

Pettkó-Szandtner Tibor (1886-1961)

után saját elhatározásából a Georgikonban tanult lótenyésztést. Tanulmányai elvégzése után több ménesnél, majd 1920 és 1927 között Bábolnán szolgált. Az 1928-as Kiskunlacházára történt áthelyezése után megírta legjelentősebb művét, A magyar kocsizás címmel 1931-ben, mely a magyar lótenyésztés egyik legjelentősebb könyve. A kiskunlacházi kitérő után 1932-ben ezredesi rendfokozatba lépett és átvette az első világégés nyomait még erősen magán viselő bábolnai ménes parancsnoki tisztét. 1943-ban tábornokká léptették elő, és ekkor már a Földművelésügyi Minisztériumban az egész ország lótenyésztéséért volt felelős. 1944-ben a front és a szovjet tankok közeledtével Pettkó-Szandtner Tibor kapcsolatait kihasználva a tenyészállomány válogatott egyedeit, körülbelül 400 példányt Bergstettenbe menekítette, abban a hitben, hogy így megmentheti a ménes értékes génállományát. Sajnálatos módon azonban a Bergstettent megszálló amerikai katonák áron alul eladták a lovakat.

Az amerikai csapatok megbízhatatlannak minősítették Pettkó-Szandtner Tibort, így nem kapott munkát. Haza pedig nem térhetett, mert hazaárulás (a lovak külföldre szöktetése) miatt minden bizonnyal hadbíróság elé került volna. Ebből a szorult helyzetből az egyiptomi Mohamed Taher pasa mentette ki, aki meghívta Kafr-Farouk királyi ménes vezetőjének. Tíz éves egyiptomi tartózkodása után tért vissza Európába, ahová régi barátja, Lajos bajor királyi herceg fogadta be, Starnberben (Németország). Itt is halt meg és temették el.

Pettkó-Szandtner Tibor után Székely Lóránd áporkai földbirtokos vette át a méntelep vezetését, kinek Nagy István volt a lovászmestere.

A háború befejezése után orosz ruhába öltözött áporkai kommunisták arra akarták kényszeríteni Nagy Istvánt, hogy a méntelep raktárkészleteit adja át. Mikor a lovászmester ennek ellenállt, egyszerűen csak úgy lelőtték 1945. december 22-én.

Így vált az egykoron mintagazdaságként működő Kégl-birtok a kommunizmus martalékává. A hajdanvolt Egressy-kúriát ma már csak úgy emlegetik az öregek, hogy a Kégl-kastély.

Dr. Szenttamási-Babós Lajos
helytörténeti kutató

A Kégl-kastély 1940-ben

Emlékezés régi jászberényi tanárokra XXXIV.

A gimnázium önképzőkörének tanárelnökei III.

Az 1869-ben diákok kezdeményezésére megalakult önképzőkör igen hasznos eredménnyel működött. A megválasztott diáktisztviselők, azaz a tisztkar tagjai felelősségteljes munkát végeztek az alapszabályban megjelölt irányban és a középiskolai rendtartás utasításainak megfelelően.

„És hogy a kitűzött nemes czélt és az arra alkalmas helyes irányt a kör tagjai szemük elől soha ne téveszszék, annak biztosítására a tanárikar erre kijelölt tagja a kör üléseit esetről-esetre ellenőrzi, működésére évről-évre felügyel és tevékenységét állandóan irányítja” – olvasható az 1894-95-ös főgimnáziumi Értesítőben. Az önképzőkör tanárelnökeinek elengedhetetlen volt a feladata.

Ezt a fontos feladatot az 1882/83-as tanévtől 22 éven át **Barla Kálmán** természetrajz-földrajz illetve bölcselet-magyar szakos tanár látta el. Senki más nem végezte ilyen hosszú ideig ezt a tanórán kívüli tevékenységet. Természetesen tanári munkáját is magas színvonalon végezte, szakképesítése alapján tanított földrajzot, történelmet, magyar nyelvet és irodalmat, bölcseleti előtant (logika, pszichológia), görögpótló irodalmat. Munkája elismeréseként 1911-ben középiskolai igazgató címet kapott.

Barla Kálmán az önképzőkör tanárelnöke a VII. és VIII. osztályos tanulók tehetségfejlesztésében segítette az önképzés, az önálló kutatómunka, az írásos és szóbeli kifejező készség, előadásmód kialakulását. Ennek érdekében iskolai ünnepélyeket szerveztek, pályatételeket dolgoztak ki, a kör foglalkozásain előadásokat tartottak.

„Munkálkodásra egyáltalán nem kényszerítettük a kör tagjait, mert az önképzőköri tevékenységnek tápláló forrása csakis az önkéntes munkakedv lehet.(...) mint a múltban, úgy a lefolyt iskolai évben sem hiányoztak egyes jelentékenyebb mozzanatok, melyek az ifjúság hazafias érzésének hathatós eszközéül szolgáltak, így szept. hó 19-én díszgyűléssel ünnepelte a kör hazánk nagy fia, Kossuth Lajos születésének 100-ik évfordulóját. November hó 1-én, az 1848–49-ik évi szabadságharczosoknak a főtéren emelt oszlopánál rendezett a kör ünnepélyt,(...) Márczius hó 15-én, a magyar szabadság születésének emléknapján ugyancsak díszgyűlést tartott a kör, (...). Közreműködött ezeken kívül a kör az intézeti hangversenyen, a 48-as törvények kir. szentesítésének április. 23-án tartott ünnepén és az évzáró ünnepen is” – írta a tanárelnök az 1902/03-as évi értesítőbeli beszámolójában.

Barla tanár úr az 1906/07-es tanévben volt utoljára tanárelnök, de ezután is részt vett a kör munkájában pályatételek kitűzésével és az elkészített, beadott dolgozatok értékelésével és díjazási javaslattal. Komoly felkészültséget igénylő pályatételek kidolgozására késztette a diákokat.

Így az 1908/09-es tanévben *„A jászberényi diákélet,”* 1909/10-ben *„Irodalomtörténeti tanulmány”*, 1910/11-ben *„Milyen hatással volt irodalmunk fejlődésére a renaissance”*, 1911/12-ben *„Párhuzam Széchenyi Hitele és Vörösmarty Szózata közt”* című dolgozatot készíthettek a vállalkozó szellemű diákok.

Három tanévben – 1885/86, 1900/01, 1904/05 – három kollégája vette át a tanárelnöki feladatot. Ő ezekben a tanévekben a kisebb évfolyamok tanulóinak szavalókörét vezette.

Ezzel a rövid írással csak az önképzőköri tevékenységére emlékeztem, **Barla Kálmán (1857–1915)** életéről, gazdag munkásságáról a Redemptio 2019. februári számában hosszabb írásom olvasható.

Az **1885/86-os** tanévben egy évre a magyar nyelv és irodalom tanára, **Golenich Károly (1851–1889)** tért vissza e nemes feladat ellátására. Hiszen nyolc évig, 1874/75-ös és az 1882/83-as tanévek között már segítette a diákok tevékenységét.

A tagok számára kötelezővé tették folyóiratok olvasását, szerda és szombat délután olvasókört szerveztek. Az önképző körben végzett tevékenységből szinte minden tag profitált, bizonyítja ezt például, hogy a köri munka díjazására az 1881-ben érettségit tettek létre hoztak egy jutalomdíj (ösztöndíj) alapítványt.

A fiatalon elhunyt Golenich Károlyról a Redemptio előző, 2022. októberi számában jelent meg életrajzi írásom.

Az **1900/01**-es tanév önképzőköri tanárelnöke egy évig **Sajó Sándor (1868–1933)** magyar-latin szakos tanár lett, aki ez idő alatt a tragikusan elhunyt Erzsébet királyné emlékére írt verset. Az *Erzsébet királyné halálára* című költeményt ifjú Tarnay Alajos megzenésítette és a gyászünnepen elénekelte az iskola énekkara. Más költeményeit különböző alkalmakkor szavalták a diákok. 1900 novemberében, Erzsébet névnapján Sajó Sándor tartott emlékbeszédet, majd egy önképzőkörös diák *Erzsébet napján* című költeményét szavalta. Az 1901. márciusi köri díszgyűlésen *Márczius 15-dikére* című verse hangzott el tanulói előadásban.

Sajó Sándor 1910-ben

A III. és IV. osztályosok szavalókörben gyakorolhatták előzetesen a szabados előadás módját, megtapasztalhatták a szavalás gyakorlati és erkölcsi hasznát. Ennek a szavalókörnek az 1899/1900-as és az 1901/02-es tanévben Sajó Sándor volt a vezető tanára.

Sajó Sándor tanár, költő, drámaíró, tankerületi királyi főigazgató, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja volt, aki a trianoni fájdalom költője lett, akinek sokoldalú munkásságára a Lehel Vezér Gimnázium folyosóján 2011 óta emléktábla emlékeztet. 2018 augusztusában jelent meg az a Redemptio, melyből többet is megtudhatnak Sajó Sándor gazdag életútjáról.

Barla Kálmán helyett az **1904/05**-ös tanévben **Karádi Győző (1867–1952)** magyar-német szakos tanár volt az önképzőkör tanárelnöke.

Karádi Győző

Karádi Győző Kraut Győző néven 1867. február 7-én született Nagyszebenben. Édesapja Kraut Péter gazdatiszt volt, édesanyja neve Koller Adél. Nevét a jászberényi évek alatt, 1898-ban magyarosította Krautról Karádira.

Az elemi iskolát szülőhelyén végezte. Ezt követően Kolozsváron a Katolikus Főgimnáziumban folytatta a tanulmányait. Jeles tanuló volt. Középiskolás korában az önképzőkör oszlopos tagjaként a főjegyzői feladatot látta el. Az önképzőköri írásos működése igen gazdag volt. 1884-ben, VIII. osztályos korában például az „Alkonyat a pusztán” című versét a Vörösmarty Mihály emlék-ünnepélyen szavalta. Még ebben az évben az önképzőköri pályázatokra négy verses dolgozatot készített – dal, elégia, szonett és leíró költemény, - melyeket elfogadtak és jutalmaztak.

Az érettségi után a Kolozsvári Egyetemen kezdte a tanulmányait, majd a Budapesti Tudományegyetemen bölcsészeti tanulmányokat folytatott, s párhuzamosan nevelő volt a László Mihály féle nevelőintézetben..

1886-ban anyagi és családi okok miatt két évre megszakította egyetemi tanulmányait. Ekkor magántanárként érettségire készített fel tanulókat. Az egyetemi magyar és német tanulmányok mellett latin, görög és olasz irodalommal, s a finn nyelvvel foglalkozott mélyrehatóan.

1890-től ismét a László Mihály féle magángimnáziumban dolgozott és letette a tanári alapvizsgát.

Alapvizsgája után, még tanárjelöltként 1892 szeptemberétől minisztériumi engedéllyel a Jászberényi Főgimnázium helyettes tanárává fogadták. Munkáját nagy megelégedéssel végezte és 1895-től rendes tanári címet kapott.

Első évtől kezdve osztályfőnöki teendőket látott el. Magyart, németet, görögpótló irodalmat, latint és szépírást tanított.

Tanári munkájával kapcsolatban a budapesti Árpád Reálgimnázium 1930-as értesítőjébe érdekes történet került. *„A magyar középiskolai pedagógiának milyen megkapó jelenete.” Egy ábrándos lelkű tanár elhatározta, hogy a jászberényi fiúkat megtanítja németül. Pedig ott akkor büszkeség volt németül nem tudni. És a Karádi tanítványai megtanultak németül annyira, hogy német kérdésekre németül feleltek és az olvasmányaikról németül számoltak be. Elérte azt a célt, melyet a hivatalos tanterv csak jóval később tűzött ki. Megmutatta azt is, hogy mik a célhoz vezető eszközök: Nem zsúfolt osztály és rátermett tanár”.*

Tanórán kívüli iskolai feladata az egyesített ifjúsági és segélyező-egyesületi könyvtár majd a tanári könyvtár őrének munkája és a tandíjkezelés.

A fentebb említett tanéven kívül 1914/15-ös és az 1915/16-os tanévekben volt tanárelnök az önképzőkörben. A háborús időszakban nem tartottak üléseket, de pályatételeket kaptak és dogozhattak a tagok. Így *Az energia* (fizika tétel), *Sűrűségmérési módszerek, Bármilyen háborúval foglalkozó értekezés vagy mű.* (Az 1913/14-es tanévben fia, ifjú Karádi Győző volt a kör diákelnöke.)

1914. május 1-jén megtartották a Kárpátok ünnepét. November 2-án pedig a főtéri emlékműnél a háború hőseire emlékezve koszorúztak.

III. és a IV. osztályosok szavalókörének tanárvezetője volt. A tanulók szorgalmasan gyakorolták magukat a szavalásban s egy-két bátortalanabb kivételével mindannyian, sokan több ízben is szavaltak. A kör kéthetente (péntek délután) tartotta gyűléseit, évente az évzáró gyűlésen kívül 13–14 alkalommal is volt gyűlésük, ahol kb. 120 szavalat hangzott el. Tanulmányi kirándulásokat szervezetett. Az 1907/08-as tanév végén a Tátra vidékére jutottak el vezetésével a diákok. Az 1911/12-es tanévben 5 napos kirándulást szervezett a Balaton környékére. 1912/13-ban 6 napos kirándulást 13 fővel a Vág völgye, Pozsony, Bécs útvonalon. Szintén ebben az évben a VIII. osztályosokkal színházban voltak, *Az ember tragédiáját* látták.

Az első jászberényi tanévében, 1893-ban *„Csokonai mint ódaköltő”* című 28 oldalas értekezése megjelent az év Értesítőjében. A következő évben is megjelent írása az Értesítőben, sajnos az egy nekrológ volt. 1894-ben meghalt Jókai Mór. *„Egy költő, ki érti a szférák zenéjét s elmondja nekünk a mi nyelvünkön; egy költő, a kinek majdan szobrot állítunk sírjára, – pedig nem hal meg soha”*– olvasható a Kraut Győző írta nekrológban. 1899-ben is értekezésével indul az év végén az Értesítő, címe: *Néhány szó a szülőkhöz.*

A városi közéletben jelentős szerepet játszott. Tagja a város képviselő-testületének, vármegye törvényhatósági bizottságának, a Kaszinó Egyesület jegyzője. Az I. világháború idején a Magyar Vöröskereszt jászberényi fiókegyleti ügyvezető alelnöke volt. Munkájáért hadiékítményes II. osztályú Vöröskereszt díszjelvényt kapott. Évente volt felolvasóestje. Az úri Kaszinóban 1912-ben a divat volt a téma. A következő évben *Az ősember élete* című felolvasott anyaghoz 46 képet vetített. 1918-ban *A front mögött* címmel tartott felolvasást.

Zoltán Győző álnév alatt költeményeket és tárcacikkeket írt a Jászberény és Vidéke című újságba, fővárosi szépirodalmi lapokba. Az *Uránia* népszerű tudományos folyóiratban rendszeresen megjelentek *Művészet és valóság* című írásai. *Kemény szívek* című történeti vígjátékát előadták Jászberényben és Gyöngyösön. Erzsébet királyné halálakor írta a *Zúgnak, búgnak harangok* című versét.

1908 júniusában József Főherceg Jászberénybe látogatott, üdvözlésére többek között diadalkapukat állítottak, a rajtuk lévő verses felírásokat Karádi Győző írta. A királyi magyar Természettudományi Társulat választmányi tagja volt.

1918. november 2-án a jászberényi Nemzeti Tanács elnökévé választották, ami 1919 után már büntetendő cselekedet volt. Ő azonban kikerült a jászberényi közéletből, vagyis a büntetés már nem érte el. Ugyanis 26 év jászberényi tanárság után, 1919 februárjában Budapesten elfogadta először a IX., majd a X. kerületi tisztviselőtelepi állami főgimnázium igazgatói posztját. Ezek rövid idejű megbízások voltak. 1920. március 1-jén azonban egy tízéves igazgatói korszak következett a III. kerületi Árpád reálgimnáziumban.

Az 1919/20-as év évkönyvében egy sorban utalnak arra, hogy Budapesten vállalt igazgató feladatokat.

1930-ban kérte a nyugdíjazását. Az 1930/31-es tanévet már nélküle kezdték el. Nyugdíjba vonulásakor a reálgimnázium Értesítőjében elbúcsúztak tőle. Ezek a gondolatok életének jászberényi 26 évére is igazak: *„Tíz esztendőt töltött el közöttünk és ez idő alatt mintaképünk volt tudásban, tanításban és nevelői munkájában”* – idézet dr. Rédey Kornél írásából.

Az életútja 26 jászberényi évének, munkásságának csak kis hányadát mutattam be. Úgy vélem, írásai, munkái megérdemelnének egy kötetet. Jászberényt második szülőföldjének tartotta, de nyugdíjas éveit a fővárosban töltötte 1952-ben bekövetkezett haláláig. Nyugodjék békében örök lakhelyén.

Csörgő Terézia nyugdíjas biológia-kémia szakos tanár

Források

Az Országos Középiskolai Tanáregyesület Közlönye, 1917–1918 (51. évfolyam, 1–21. szám) 1917. november 1. / 5-6. szám

III. kerületi magy. kir. állami Árpád főgimnázium évkönyve, Budapest, 1929

Jászberényi főgimnázium évkönyvei 1892 és 1920 között

Pernyész Anita: „Vannak nálam gazdagabbak” – Karády Győző irodalmi hagyatékából In: Pethő László (szerk.): Jászberény története a reformkortól a harmincas évekig, Jászberény, 2015

Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái 1891–1914. Budapest, 1909

ÉLETPÁLYÁK

Bujdosó József (1935–2019)

2019. december 30-án egy borús, télies napon a jászberényi Szent Imre temetőben búcsút vettünk egy olyan személytől, aki szinte egész életében a közügyet szolgálta. A rendszerváltás előtt 25 évig a helyi Kossuth tsz főkönyvelőjeként, a rendszerváltás után pedig 16 éven keresztül – 1990-től 2006-ig – mint városi önkormányzati képviselő dolgozott, 2006 után pedig különböző gazdasági szervezetek pénzügyi elszámolásait intézte. Bujdosó Józsefnek hívták, alacsony termete miatt népiesen csak kis Bujdosónak nevezték.

Csoportkép a jászberényi Szeráfi Kollégiumban. Az ülő sorban középen ifj. Bujdosó József

De ki is volt ő tulajdonképp?

1935. október 29-én született Jászberényben, tehetős középparaszti család gyermekeként. Ősi redemptus család sarja. Családi neve eredendően Baranyi lehetett. Ha a családfáját vizsgáljuk, a Baranyi név egyszer csak átvált Bujdosóra. Földváltó ősei a Liber Fundi-ban Baranyiként vannak beírva, és jelentős földterülettel rendelkeztek. A családfán a szépapa még Baranyi Mihály néven, az ükapa és a dédapa Baranyi Bujdosó néven szerepel, a nagyapa és az édesapa pedig már Bujdosó néven van bejegyezve.

Családja a mai Jászboldogháza kutyinai határrészéről származik, őseik a redemptio alkalmából ott kapták meg a földjeiket. Ezt Baranyi Bujdosó András dédnagyapa eladta, és annak árából Pusztakerekudvaron vett egy nagyobb területű birtokot, melyen 4 fia részére 4 tanyát épített, azokat gazdasági felszereléssel berendezte, és elindította fiait a gazdálkodás útján.

Szülei a pusztakerekudvari birtokon gazdálkodtak 24 kh, 324 aranykorona értékű földterületen, s emellett még a boldogházi határban, a Jakus-dűlőben is volt 15 kh területű, 283 aranykorona értékű földterületük, tehát tehetős középparaszti családnak számítottak.

A családjuk a Rákosi-rendszerben üldöztetésnek volt kitéve, kuláklistára kerültek, a nagy adó és a beszolgáltatás miatt elszegényedtek, még igavonó állataikat is elvették.

E nehézségek ellenére szülei igyekeztek taníttatni. Nagyszüleinél lakott, a mai Szent Imre herceg út 47. szám alatt. Innen járt óvodába (ma Szent Imre herceg út 24. sz.) 1940-ben és 1941-ben. Elemi iskolai tanulmányait a jászberényi Római Katolikus Szentkúti Iskolában kezdte, majd a római katolikus iskolában folytatta. Közben két évig a Ferences Rend fiúkollégiumában lakott a rendházban. Ekkor már anyagi helyzetük a hatalom üldözései miatt meggyengült.

A család megélhetése egyre nehezebbé vált, a közlekedési viszonyok is rosszak voltak, így két évig a ferences rendházban működő fiúkollégium lakója volt. (Szeráfi kollégium.) A ferences rendházban lakott, ahol 60 személyes diákotthon működött, lakói zömmel olyan fiúk voltak, akik papi pályára készültek. A kollégiumban vasfegyelem uralkodott, melynek nevelési eredménye rányomta egész életére a bélyegét. Évente kétszer mehettek haza, szigorú, kötött napirend szerint éltek: ébresztő reggel 6-kor, tisztálkodás lavórból, szentmisehallgatás, szerény reggeli, ebéd, vacsora. Innen jártak a különböző városi iskolákba csoportosan, sorban és fegyelmezetten. Délután tanulás, vacsora, majd este 10 órakor takarodó. A szülei lisztet, zsírt, szalonnát, húst és kevés pénzt tudtak biztosítani a taníttatásért – ezt maguktól vonták el. Ők sem és a ferences atyák sem dúskáltak a javakban ebben az időben.

Ezek az évek, ez a két év meghatározó volt további életére. Ezek az évek megtanították a fegyelemre és a nélkülözésre.

Általános iskolai tanulmányait a Jászberényi Állami Általános Iskolában (ma Nagyboldogasszony Iskola) fejezte be, a hetediket 1949-ben jeles, a nyolcadikat pedig 1950-ben jó eredménnyel.

Az 1950-es években a nagypolitikában változások álltak be, elkezdődött a családjuk üldözése. Édesapját kulákká nyilvánították, nagyszülei házába lakókat telepítettek, így azoknak össze kellett szorulniuk. Addig üldözték őket, míg a boldogházi földjüket (15 kh – 238 Ak.) tanyástól, felszereléssel együtt felajánlották az államnak, mivel nem bírták a kiírt beszolgáltatást teljesíteni. Ez 1952-ben történt.

Családjuk a kulákká nyilvánítás után állandó üldöztetésnek volt kitéve, a beszolgáltatások növekedése miatt teljesen elnincstelenedtek és elszegényedtek. A rokonok segítsége tartotta életben a családot.

Ebben a helyzetben mint kulákgyerek került be a jászberényi, akkor Mikszáth Kálmán nevét viselő – Lehel Vezér Gimnáziumba. Az édesanyja Szolnokon intézte el, hogy gimnáziumi tanuló lehessen.

A gimnáziumban is „kulák” gyermek maradt. Ez a helyzet végig kísérte középiskolai tanulmányait. Szülei a kuláküldözés miatt egyszer sem tudtak elmenni szülői értekezletre. A tanárok nagy része származása miatt igyekezett lefelé nyomni tanulmányi eredményeit, így 5 év kellett ahhoz, hogy leérettségizzen. Úgy érezte, hogy mint kulákgyermeket és a volt papnövendéket kezelték ebben az iskolában – ezek voltak számára a személyi kultusz legborzalmasabb évei.

Olyan szegények voltak, hogy a ballagásra kölcsönruhában tudott elmenni. Édesapja 1955-ben, amikor érettségizett, a jászberényi börtönben volt becsukva, mint kulák. Indok: a köles másodvetése nem kelt ki.

A korra jellemzően egy dologról még föltétlen meg kell emlékeznünk. 1955-ben jó búzatermés volt, teljesíteni tudták a beszolgáltatást, de még a pótbeszolgáltatást is, de így is minden búzát elvittek tőlük. Jellemző volt erre az időre az, hogy a cséplőgéptől az állami begyűjtőbe kellett szállítani a terményt Jászfelsőszentgyörgyre, mivel kerekudvari lakosok voltak. Mivel az édesapja börtönben volt, mint frissen érettségizett fiatalember ezt a szállítási munkát neki kellett elvégezni – mely több fuvar volt, a zsákokat alig bírta. Cigány rakodók segítettek neki, amiért ellenszolgáltatást nem tudott biztosítani részükre. Visszaemlékezéseiben írja: *„Az 1950-55-ös évekről jó emlékem nincs, nem is szeretek rá emlékezni.”*

1955 után megváltozott a politikai helyzet, megszűnt a kuláküldözés, de igen szegények voltak, „totális szegények”. Érettségi bizonyítványa volt, de szakmája nem, így nem vették fel sehová sem, nem kellett sehol sem.

1955-ben besorozták katonának, november 11-én vonult be Budapestre, a légvédelmi tüzérség pestszentlőrinci laktanyájába. Alakulatát 1956. november 4-én szétkergették, szélnek eresztették őket. Laktanyájukba szovjet egységek települtek. November 4-én indult haza gyalog Budapestről Jászfelsőszentgyörgyre, és november 6-án ért haza. Közben az alakulata megszűnt és a Jászberényi Katonai Hadkiegészítő Parancsnokság 1957 elején leszerelte. Mivel az alakulatánál kevés érettségizett katona volt, így fiatal katonaként szemináriumot kellett vezetnie az első-, a másod- és a harmadéves katonáknak. (Ekkor még 3 év volt a kötelező katonai szolgálat.)

Katonai szolgálata alatt távmérő volt, ami bizalmi beosztásnak számított az éleslövészetnél, az egység eredménye a távmérő által szolgáltatott adatoktól függött. A spórolást – mely egész életét végigkísérte – a katonaságnál kezdte el. A katonaságtól való leszerelésével életének egy nehéz időszaka lezárult.

1957 tavaszán megpróbált elhelyezkedni Jászberényben, de nem vették fel sehová sem, még segédmunkásnak sem – „nem volt keresztapja” – írja. Hozzájárulhatott ehhez még származása is, ebben az időben még ez is számított. Végül is 1957. április 10-én felvették a Csepel Vas- és Fémművek Nagytömegáru Gyárába gépmunkásnak. A gyárban szemináriumvezetést is kellett vállalnia, ahová nála magasabb végzettségű embereknek is kellett járni, ha állásukban akartak maradni. A takarékoskodást itt is folytatta. Csepelen 1958. november 3-ig dolgozott.

1958. november 4-től 1959. június 30-ig, mint betanított karusszelesztergályos dolgozott a jászberényi Aprítógépgyárban. Megtanulta a nagy karusszelesztergagépek kezelését – két műszakban dolgozott.

1959-ben folyt a mezőgazdaság szocialista átszervezése. Az üzemekben átszervező brigádokat szerveztek. Őt is kivezényelték, de rövid ideig tevékenykedett ezen a területen.

1959. július 1-től a Magyar Nemzeti Bank jászberényi fiókjának lett a munkatársa – szövetkezeti előadó. Igyekezett a banki munkát elsajátítani, volt pénztáros, ügyintéző, előadó. Több bentlakásos banki iskolán vett részt. Képesített könyvelői végzettséget szerzett, majd 1964-ben mérlegképes könyvelői végzettséget. Jászboldogháza, Jánoshida, Alattyán és 9 jászberényi mezőgazdasági szövetkezet ügyei tartoztak hozzá. Ezen tsz-ek hitelezését, tervezését és zárszámadásának jóváhagyását végezte.

1965-re képzett banki, mezőgazdasági szakemberré vált, és kinevezték banki főelőadónak.

Közben, 1957-ben megismerte későbbi feleségét, Benke Esztert, aki szintén jászfelsőszentgyörgyi lakos volt, közel lakott az ő tanyájukhoz. A megismerkedésből szerelem lett, és 1958. május 23-án a jászberényi Városi Tanács Házasságkötő termében házasságot kötöttek. Házasságuk szerelmi házasság volt, jóban-rosszban kitartottak egymás mellett, és kölcsönösen tisztelték egymást, és tisztelték egymás szüleit is.

Esküvő után szerény lakodalom volt szülei kerekudvari tanyájában. Nászútjuk nem volt. Esküvő után szinte

azonnal berendelték Visegrádra 2 hetes bentlakásos banki iskolára. Házasságkötésük után Jászberényben a nagyszülői házba költöztek, melynek ¼ része az édesapja tulajdona volt. Lakásuk egy köves helyiség, itt kezdték közös életüket szerény körülmények között.

Többször adott be állami lakásra igényt, ezt azonban rendre elutasították, hiába igyekezett minden társadalmi munkát elvállalni. Bányai János, a Városi Tanács elnöke kijelentette: *„Míg én itt leszek, nem fogsz állami lakást kapni!"* Kísért a múlt, kísért a származás? – tehetjük fel a kérdést. Ezt Bujdosó József megértette, de nem tudta letörni.

Kölcsönkért pénzből 1961-ben megvásárolta a mai lakása telkét a Szegfű utca 13. sz. alatt, s ezen a telken önerőből, jelentős OTP kölcsön felvételével megépítették a saját lakóházukat. A telekhez és az építkezéshez sem a szülőktől, sem a nagyszülőktől semmilyen anyagi segítséget nem kaptak.

1965-ben fordulat következett be életében. A Kossuth Tsz elnöke és párttitkára, Deme János, illetve Togyela István az év elején felkeresték lakásán, és kérték, vállalja el a szövetkezet főkönyvelői beosztását. Kb. egy fél évig vívódott ezen, s végül szeptember 9-én elvállalta ezt a posztot.

A banktól való eltávozása nem volt egyszerű. A MNB-ben biztos állása volt, kitanulta a szakmát és a bank sokat költött a képzésére. A bank nem engedte el áthelyezéssel, fel kellett mondania, és „önkényesen" távozott. – Ez akkor bizonyos következményekkel járt.

Mi motiválta, hogy a Kossuth Tsz-ben a főkönyvelői állást elvállalja? A beosztásához megfelelő képzettséggel rendelkezett – kipróbálhatta magát magasabb beosztásban is. Megfelelő fizetést ígértek neki – félt attól, hogy a bank jászberényi fiókjából elhelyezik a tiszakürti fiókhoz (ez a levegőben lógott). A tagság szívesen fogadta, bizalmat kapott a Kossuth Tsz tagságától – ezzel a bizalommal élt is.

A bankból való eljövetele nem volt baráti. Ebben az időben már munkásőr volt, felmondta a munkásőrségnél lévő társadalmi megbízatásait is. Az új feladat nagy merészség volt számára, de minden erővel és tudásával az új feladata ellátására koncentrálta erejét. Nagy szerencséje volt a beilleszkedés területén, érezte a szövetkezet gazdasági és pártvezetésének, valamint a tagság maximális bizalmát és segítő támogatását. Jól érezte magát új munkahelyén, tudását és eddig megszerzett banki tapasztalatait hasznosítani tudta – munkatársai hagyták dolgozni, nem kellett különböző intrikákkal foglalkoznia.

1965. szeptember 9-től 1966. december 31-ig alkalmazottként, majd 1967. január 1-től teljes jogú tagként dolgozott. 1967 és 1975 között kapcsolt munkakörként a személyzeti vezetői munkakört is ellátta.

Bujdosó József alkalmazásával minőségi változás állt be az általa vezetett szakterületen is és a tsz egész életében is. Nemcsak a szigorúan vett könyvelés érdekelte, hanem a konkrét gazdálkodás is. Rendet és fegyelmet követelt, harcolt a tsz érdekeiért és ezen keresztül a szövetkezet és a dolgozók anyagi gyarapodásáért is. Ott van a gépek kiválasztásánál, tárgyal a beruházókkal, a szerződéskötőkkel, kalkulál, tervez, mit, miből, hogyan, mennyiért és mennyivel olcsóbban lehet előállítani, a takarékos gazdálkodás volt a fő elve.

Érdemes idézni az 1966. március 15-i tervtárgyaló közgyűlésen elhangzott hozzászólásából: *„... az ismertetett terv végrehajtása úgy lehetséges, ha valamennyien egy emberként kivesszük részünket a terv reánk eső részének elvégzéséből. Valamennyiünknek fel kell lépni a jelentkező hibákkal szemben. Nagymértékben befolyásolja a terv jó vagy rossz teljesítését a gazdálkodás menetében történő takarékos gazdálkodás. Ezen túl fel kell lépni a munkafegyelmet sértőkkel szemben, akik magatartásukkal kárt okoznak a közösségnek, s ezzel sértik a dolgozó tagtársak érdekeit. A lehetőségekhez mérten maximálisan kell növelni a saját erőgépeink és munkagépeink kihasználtságát, hogy ezzel is csökkentsük az egy egységre eső önköltséget."* Ezt lényegében nevezhetjük Bujdosó József ars poeticájának is.

Működésének kezdetén fő törekvése volt a tagság jövedelmének emelése és gyarapítása. Akkor még munkaegységben történt az elvégzett munka elszámolása. 1965-ben egy munkaegység értéke 24 Ft volt, ez hatékony és költségtakarékos gazdálkodás következményeként 1970-ben 56 Ft-ra emelkedett. Ez 30%-os növekedés azonos munkanormák mellett. A szövetkezet megerősödött, hitel nélkül gazdálkodott, eredményei rohamosan növekedtek. Az elért eredmények arra ösztönözték a város párt- és állami vezetőit, hogy 1972-ben a Rákóczi, majd 1976-ban a Március 15. Tsz-t is a Kossuth Tsz-hez csatolják. Mindkét tsz gyenge adottságok között gazdálkodott. Megjegyzendő azonban, hogy ebben az időben a központi irányzat a kisebb tsz-ek összevonása és a nagyobb területű gazdaságok létrehozása volt a cél.

Ezen intézkedéseket végletekig ellenezte, végül is azonban el kellett fogadnia, ha főkönyvelő akar maradni a nagy, nagyobb szövetkezetben is. A városi pártbizottságból súgtak neki – Gorjanc Ignácné –, ne okoskodjon, mert el akarják távolítani a munkahelyéről. Ez azt jelentette, hogy komolyan ki merte mondani a véleményét az egyesítések ellen, tehát szembeszállt a hatalommal. Bujdosó József céljai érdekében alkalmazkodó ember volt, így maradt a beosztásában.

Nagy feladat volt számára kialakítani a nagy szövetkezet pénzügyi és számviteli szerkezetét, rendszerét, olyan ágazatok létrehozását, melyek aszály esetén is pótolják a kieséseket, és a tagság jövedelme folyamatosan nőjön. Beosztottjai megbízható, jó szakemberek voltak, továbbképzésükről folyamatosan gondoskodott. Sok lehetősége nyílt a gazdálkodás irányítására és az állami és pártszervezetekkel történő jó kapcsolat kiépítésére.

A több lábon álló gazdálkodás kialakítására törekedett, valamint beruházni, befektetni és fejleszteni, tehát a szövetkezet vagyonát nem felélni, hanem növelni. Célja a megtermelt termékek végtermékként való értékesítése. Így például lucernaliszt és lucernagranulátum gyártása, takarmánykeverő és tejfeldolgozás létesítése, tejtermékgyártás, sertésvágóhíd létesítése, belkereskedelmi tevékenység és vendéglátóipari tevékenység kialakítása.

Működési ideje alatt megépült a 314 férőhelyes szakosított tehenészeti telep, a 360 kocás sertéstelep, a szemes- és szálastakarmányszárító üzem, a vágóhíd és a húsfeldolgozó üzem, a tejüzem, az új, nagy tanácsteremmel ellátott irodaház húsbolttal és vendéglátó egységgel. Fejlesztésre került a szövetkezet gépparkja, fejlett gépjavító kapacitás alakult ki szociális épülettel, és elkészült az üzemi konyha is, ahol a tagok kedvezményesen étkezhettek. A konyha kapacitása lehetővé tette, hogy más üzemek részére is tudjanak ebédet biztosítani. A Szabadság téren ételbár és húsbolt létesült.

Ezek csak kiragadott példák. Az elért eredmények ugyan a szövetkezet közös munkájának eredményei, de ezek fő mozgatórugója Bujdosó József volt. Sok esetben jelen volt az egyes nagy értékű gépek, berendezések vásárlásánál. Ő tárgyalt az egyes objektumok tervezőivel, a beruházásokkal, párt- állami és banki vezetőkkel, jelen volt az egyes beruházások elkezdésénél és átadásánál, átvételénél, és még lehetne sorolni tovább, mi mindent tudott, ami a szövetkezetben történt.

Bujdosó József

1976-ban elkezdték az ügyvitel gépesítését, és 1977 augusztusától már e szerinti szisztémával dolgozott a könyvelés. Az átszervezésre 1,2 millió Ft-ot fordítottak. Ez az átszervezés megteremtette a gyors és pontos adatszolgáltatást. 1977 elejétől korszerű gépek segítségével készültek a főkönyvi kivonatok és a készletnyilvántartások, augusztus elejétől pedig a megerőltető, igényes bérszámfejtést is a számológépek végzik. Az ügyvitel átszervezésének jelentőségét emeli, hogy az operatív vezetés az eddiginél pontosabb, gyorsabb, ezért hasznosabb adatokat kap. Az idejében szolgáltatott adatok ugyanis nemcsak az eredményeket regisztrálják, de segítenek a döntések hozatalánál, a tervezésnél is – olvashatjuk a megyei újság 1977. augusztus 16-i számában, egy, a jászberényi Kossuth Tsz-ről szóló írásban.

A Szolnok Megyei Néplap 1984. szeptember 29-i számában Lukácsi Pál „Élete naprakész leltár" címmel arcképvázlatot írt Bujdosó Józsefről, melyben feltett egy kérdést: *„Mi egy főkönyvelő feladata? – egyszerű a válasz: Ismerni kell a szabályzókban testet öltő állami akaratot, és megbízható könyvelési adatok alapján idejében felkészíteni a vezetést a döntésre"* – válaszolta Bujdosó József. *„A hétköznapi életben és a hosszú távú fejlesztéseknél kizárólag a számok beszélnek, mert aki pontosan számol, az keveset kockáztat. Nagy gondot fordít a számviteli és ügyviteli munkára, melyet számítógép is segít"* – írta továbbá az újságíró.

„A Kossuth Tsz meghatározó embere Bujdosó József – folytatja –, *nélküle más lenne a szövetkezet arculata. A pénzügyek mellett ismeri a gazdálkodást, mint régebben a jó parasztember, mindenhez ért a gazdaságban. Régóta, 28 éve párttag, folyamatosan vezet szemináriumokat, tanfolyamokat, szakcikkeket is rendszeresen publikál. ... 1957-től munkásőr, városi tanácstag, a városi tanács VB tagja, TESZÖV-küldött és bizottsági tag is."* – Sokoldalú egyéniség volt, amit tett, azt az egyéni céljai háttérbe szorításával is, a szövetkezet érdekében tette, a sok társadalmi megbízatását is annak érdekében vállalta. Nem biztos, hogy ez volt a meggyőződése, főleg politikai szempontból alkalmazkodnia kellett a kor viszonyaihoz a saját és a szövetkezet érdekében is.

Főkönyvelősége alatt a szövetkezet által elért eredmények csapatmunka volt, de ennek fő hajtóereje a főkönyvelő. Visszaemlékezésében nagy tisztelettel emlékezik Nagy Kálmánra, *„akivel nagyon jó viszonyba kerültem, és mint főnökömmel nem volt semmi konfliktusom"*. Egyébként zárkózott, nehezen barátkozó emberként ismerték, a családjáért és a közösség érdekeiért dolgozó személy volt.

25 évig volt a tsz főkönyvelője. Ez a 25 év felemésztette az egészségét, és 1990-ben kérte korkedvezményes nyugdíjazását.

Miben vonható le e 25 év mérlege? Főkönyvelősége ideje alatt a szövetkezet megerősödött, Szolnok megye vezető és példamutató szövetkezetévé vált. Sikerült jó kapcsolatokat kiépítenie a termelőszövetkezettel kapcsolatos felügyeleti és irányító szervekkel, így a Megyei Tanács Mezőgazdasági Osztályával, a Megyei Termelőszövetkezetek Területi Szövetségével, a Pénzügyminisztérium Mezőgazdasági Főosztályával, a Termelőszövetkezetek Országos Tanácsával és a Magyar Nemzeti Bankkal.

Testvérszövetkezeti kapcsolatot épített ki egy keletnémet mezőgazdasági szövetkezettel, melynek keretében a két szövetkezet tagjai évenként kölcsönösen látogatásokon és tapasztalatcserén vettek részt egymás országaiban. Saját tagjaink részére évenkénti lehetőség volt Balaton-parti, illetve budapesti üdültetésre, a szövetkezet támogatást nyújtott a város különböző intézményeinek (oktatás, egészségügy, állatkert, járdaépítés stb.).

Működési ideje alatt állandóan továbbképezte magát, és sikerült megszereznie a legmagasabb számviteli képesítést. Ez sok kitartást és sok tanulást jelentett számára. Mint redemptus jász embert, érdekelte a város történelme és kulturális értékei is. Sok ilyen rendezvény résztvevője volt, és gyűjtötte a város történeti és kulturális kiadványait. Érdekelte a szövetkezetről a sajtóban megjelent írások, és azokat gyűjtötte is. Hatalmas fényképgyűjteménye volt a Kossuth Tsz történetével kapcsolatosan. Minden érdekelte, ami a Jászságról, főleg pedig Jászberényről szólt.

Működési ideje alatt a szövetkezet az alábbi kitüntetéseket kapta:

1981 – Miniszteri elismerő oklevél
1982 – Kiváló Szövetkezet
1983 – Kiváló Szövetkezet

Mint főkönyvelő munkája elismeréseként az alábbi elismerésekben részesült:

1969 – Kiváló tsz-tag
1972 – A Mezőgazdaság kiváló dolgozója – miniszteri kitüntetés

1974 – Társadalmi munkáért ezüst fokozat
1974 – A Mezőgazdaság kiváló dolgozója – miniszteri kitüntetés
1975 – Társadalmi munkáért arany fokozat
1979 – Munka Érdemrend bronz fokozat – kormánykitüntetés
1982 – Kiváló Szövetkezeti Munkáért – Termelőszövetkezetek Országos Tanácsa
1987 – Április 4-i Érdemrend – Elnöki Tanács

Bujdosó József a húsüzem alapkőletételén (balról a második)

Munkája mellett szerzett szakképesítései:
1961 – Képesített könyvelő
1964 – Mérlegképes könyvelő
1980 – Okleveles ügyvitelszervező
1980 – Okleveles adószakértő
1990 – Okleveles költségvetési könyvvizsgáló

Bujdosó József a rendszerváltozás előtt is aktív tagja volt Jászberény közéletének, városi tanácstag és a Városi Tanács Végrehajtó bizottságának is tagja volt. Ezen időszakról még bővebb információink nincsenek. 1985-től volt városi tanácstag, s egyben tagja a Városi Végrehajtó Bizottságnak is. Ezek már a változás jelei voltak, a szakemberek megítélése a párt- és állami szervek részéről változott, mint szövetkezeti szakembert beválasztották a Városi Tanácsba. E közéleti tevékenységét a rendszerváltozás után is aktívan folytatta. Az SZDSZ – Szabaddemokraták Szövetsége – támogatásával lakókörzete, a város 3. sz. választási körzete megválasztotta városi önkormányzati képviselőnek. Négy ciklusban, 16 évig töltötte be ezt a tisztséget. 12 évig a Pénzügyi Bizottság elnöke, 4 évig pedig a Gazdasági és Mezőgazdasági Bizottság elnöki funkcióit is ellátta.
Az önkormányzatban képviselte a nyugdíjasok és a szociálisan rászorulók érdekeit. Az önkormányzat segítségével hatalmas fejlesztési eredményeket tudott elérni. Nagy eredményeket ért el a közműellátottság fejlesztése érdekében (víz-, gáz-, szennyvíz- és telefonhálózat kiépítésében) a szilárd burkolatú úthálózat megépítése, útburkolatok felújítása, járdaépítés és felújítás, csapadékvíz elvezetése, utcai világítás korszerűsítése, gyalogátkelőhelyek és parkolók építése. Körzetében nevéhez fűződik a csillagpontos televíziós kábelhálózat kiépítése, mely biztosította az internetrákötési lehetőséget, és biztosította a tv csatornák számának növekedését.
Ezek a közműfejlesztési lehetőségek az érintett lakosok anyagi és erkölcsi, a polgármesteri hivatal anyagi és szervezői támogatásával valósulhattak meg.
1990 és 2002 között 12 éven át az önkormányzatban a pénzügyi bizottság elnöki megbízatását látta el. Ezen idő alatt az önkormányzat intézményei rendeltetésszerűen működtek továbbra is, munkájukban törés nem következett be a rendszerváltással, minden intézmény folyamatosan működött tovább, az anyagi feltételek megfelelően biztosítottak voltak. A város minimális hitelfelvétel mellett stabilan gazdálkodott, nem támogatta a város mértéktelen eladósodását. Magyarországon ebben az időben két város gazdálkodott szinte hitelek felvétele nélkül, melyből az egyik város Jászberény, a másik pedig Veszprém volt.

Képviselői munkájának jelentős előnye volt, hogy régóta a körzet lakója volt, ismerte a környék minden baját, problémáját. Képviselői tiszteletdíja nagy részét alapítványok létrehozására és támogatására fordította. Létrehozta a Jászberényi Szent Imre Temető Alapítványt és létrehozott a Lehel Vezér Gimnáziumban egy ösztöndíjalapítványt is. Mint önkormányzati képviselő anyagi térítés nélkül ellátta a Jászberényi Tisztavíz Alapítvány kuratóriumi elnöki tisztét. Az alapítványon keresztül az önkormányzat intézte az OTP-LTP közbeiktatásával 2500 fő jászberényi lakos szennyvízcsatorna kiépítésének költségeit.
16 év képviselői munkája után 2006-ban már nem kívánt indulni az akkor esedékes önkormányzati választáson, elfáradt, s ekkor már betegeskedett is. A Jászkürt helyi újság 2006. július 29-i számában elköszönt a választóitól, s ezen írásában mérleget vont 16 éves képviselői munkájáról.
Nyugdíjba vonulása után sem szűnt meg választott szakmája, a könyvelésben való munkálkodása, adószakértői és könyvvizsgálói feladatokat látott el több szervezetnél, így a Jász-Plasztik Kft.-nél, a Szatmári Kft.-nél, a Jász-Plasztik Autócentrum Kft.-nél, a Tarnahús Kft.-nél, a Lantos Kft.-nél, de ő végezte el a Jászberényi Katolikus Főplébánia számadását is. 2009. december 31-én, 74 éves korában fejezte be ezen tevékenységét. Végzett tevékenységeiből jelentős jövedelemre tett szert, jelentős közterheket fizetett be az államkasszába, így több esetben részesült nyugdíjemelésben is.
A korábbi anyagi nehézségei után anyagi helyzete rendbejött, megerősödött. Mi tette ezt lehetővé? Az állandó takarékos életmód, a folyamatos képzés, tanulás, ezek hasznosításával a fokozatosan emelkedő fizetése. Jelentős tiszteletdíjat kapott az önkormányzattól, amiért keményen meg is dolgozott. Ezek alapján lehetősége volt külföldi utazásokon való részvételre is.

Főbb külföldi útjai:
1968 – Szovjetunió – feleségével
1969 – Olaszország – feleségével
1970 – Bulgária – családdal
1971 – Jugoszlávia – családdal
1983 – Német Demokratikus Köztársaság – szakmai út
1984 – Német Demokratikus Köztársaság – családdal
1984 – Görögország – szakmai út
1986 – Szovjetunió – szakmai út
1987 – Franciaország – szakmai út
1988 – Olaszország – családdal
1997 – USA – testvérvárosi kapcsolat keretében

A megfeszített munka a 90-es években egészségét kikezdte, mutatkoztak a betegség jelei. Hozzájárult ehhez fia korai halála is (1992), valamint lánya nem sikerült házassága, majd korai halála is (2002). Betegsége fokozatosan súlyosbodott, de ennek ellenére szívósan és kitartóan dolgozott 74 éves koráig.
Lánya, Éva 1960-ban, fia, József 1972-ben született. Rajongásig szerette mindkét gyermekét, azonban az élet kegyetlen volt a szülőkkel.
Ifj. Bujdosó József 1992-ben kezdett el betegeskedni, Budapestre került egy klinikára, ahol augusztus 18-án meghalt. A család kártérítési pert indított a klinika ellen, orvosi kezelés elmulasztása miatt, magyarán „műhiba" miatt. A per 6 évig tartott, míg végül a család megnyerte, de a fiuk életét már nem adta vissza. A bíróságon megnyert pénzt sírkápolna építésére fordították, fiuk emlékére és a család részére. A sírkápolnát – kriptát – a Makovecz Iroda tervezte, 1993-ban készült el. A kripta a Szent Imre Temetőben épült fel a Bujdosó család tagjai részére.
Ifj. Bujdosó József temetése 1992. augusztus 26-án volt. Ideiglenes sírban helyezték el, 1993-ban exhumálták, és az elkészült sírkápolnában helyezték el.
1994-ben létrehozta a „Jászberényi Szent Imre temető közkeresztjeit és világháborús katonasírjait ápoló Alapítványt". Az alapítvány célja a temetőkerítés megépítése, vallási keresztek, műemlékek ápolása. Az alapítvány a Bujdosó család és vállalkozók támogatásából tartja fenn magát. Rendezték a temetőt, utakat, járdákat, parkolókat létesítettek, és rendbe hozták az I. világháborús sírkertet, felújították az ott levő emlékművet.
1995-ben létrehozta a Jászberényi Lehel Vezér Gimnáziumban az Ifj. Bujdosó József Ösztöndíj Alapítványt 1 millió Ft alaptőkével, melynek évi kamatából az a diák részesedik, aki kémiából vagy fizikából kiváló eredményt ér el. A díjból a felkészítő tanár is részesedik. Három fő diák és egy fő tanár kap pénzjutalmat.

Bujdosó József mint nyugdíjas sokoldalú ember volt. Az 1990-es években a városi főtemplom egy nagyobb felújításon esett át. A felújítás érdekében alapítványt hoztak létre, a jászberényi Nagyboldogasszony Templom felújítását támogató Alapítvány kuratóriumának elnöke is ő volt.
2009 után fokozatosan visszavonult. Ehhez nagyban hozzájárult betegsége is, ezután családjának élt, igyekezett biztosítani unokái anyagi jövőjét. 2019. december 19-én hunyt el kórházban, súlyos betegen.
Mit lehetne még róla írni, mint emberről?
Úgy érzem, emlékét az egykori Kossuth Tsz és a városi önkormányzat is megőrzi. Zárkózott ember volt, de segítőkész. Nehezen lehetett a bizalmába férkőzni, következetes vezető volt, de beosztottaitól a munkát, a munka elvégzését szigorúan megkövetelte. Keménykezű vezető volt, munkavégzésére a következetesség volt jellemző. Rengeteget tett a közért, és mint önkormányzati képviselő a városért is. Elévülhetetlen érdemeket szerzett a rendszerváltozás után a város gazdasági és kulturális életének zökkenőmentes folytatásához, az akkori önkormányzattal egyetemben.

A Bujdosó család kriptája a Szent Imre temetőben

Élete kezdeti időszaka megtanította a szegénységre, a szerénységre és az állandó takarékosságra. Felesége a kezdetektől fogva mindig mellette állt. Hatvan évig voltak házasok, minden szakképesítését az ő támogatásával felelős munka mellett szerezte meg. Betegségében, bajaiban mindig mellette állt. Feleségével mindig tudták, hogy honnan jöttek és hová jutottak. Önerőből valósítottak meg mindent. Családját szerető és családjának élő ember volt. Az életben sok küzdelmen kellett keresztül mennie, az élet nem volt mindig kegyes hozzá, az őt ért csapások megviselték, nehezen vagy soha nem tudta azt feldolgozni, de az ilyen csapások után mindig talpra tudott állni, és újra tudta kezdeni az életét.

Felhasznált irodalom:
Bujdosó József: Életem története. Jászberény, 2021 (Kézirat, a család birtokában)
Bujdosó József: Tizenkét év a lakosság szolgálatában. In: Jászkürt 2006. július 29. 4.
Bujdosó József: – Bujdosó Józsefné: A jászberényi Szent Imre temetőt támogató Alapítvány története 1994-2002. Jászberény, 2002
50 éves a Jászberényi Kossuth Mezőgazdasági Szövetkezet. Jászberény, 1998. Összeállította Besenyi Vendel
Tablók könyve 1945–2010. Lehel Vezér Gimnázium – Jászberény, Nagykanizsa, 2010

Besenyi Vendel helytörténeti kutató

Kettős ünnep a Jász Múzeumban

A Jász Múzeum újabb nagysikerű rendezvénynek adott otthont 2022. szeptember 29-én. A „Jászsági művészek Thália szekerén” című időszaki kiállítás ünnepélyes megnyitása mellett átadásra kerültek az ez évi Déryné-díjak is. A szépszámú érdeklődő közül Hortiné dr. Bathó Edit házigazda külön köszöntötte Nagy Albert és Bolla János emeritus jászkapitányokat, Balogh Béla alpolgármestert, dr. Végh Katalint, a Magyar Vidéki Múzeumok Szövetségének ügyvezetőjét, dr. Horváth Lászlót, a Szolnoki Damjanich János Múzeum igazgatóját, Kovácsné dr. Kaposvári Gyöngyit, a Szolnoki Damjanich János Múzeum igazgató-helyettesét, Gócsáné dr. Móró Csillát, a Tápiószelei Blaskovich Múzeum igazgatóját, Balázs Antalt, a Rákóczifalvi Macimúzeum igazgatóját, dr. Szondi Szabolcs aljegyzőt, valamint Kovács Pétert, a Jászkerület Nonprofit Kft. ügyvezetőjét.
A rendezvényt Kóródi Anikó operaénekes, Ecsedi Péter énekművész és dr. Réz Lóránt zongoraművész műsora színesítette.

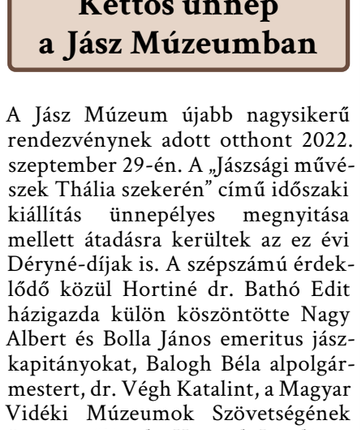

Dr. Végh Katalin, az MVMSZ ügyvezetője
Fotó: Forgó Bence

Dr. Végh Katalin ünnepi köszöntőjében röviden bemutatta a Magyar Vidéki Múzeumok Szövetségét, melynek a Jász Múzeum egyik tagintézménye, valamint ismertette a kiállítás pénzügyi fedezetét biztosító Magyar Géniusz Programot. A program keretében állandó és időszaki kiállítások rendezésére, valamint tudományos tevékenység támogatására nyílott pályázati lehetőség. A közel száz nyertes intézmény egyike a Jász Múzeum.

Rékasi Károly színművész *Fotó: Forgó Bence*

Szűcs Gábor és Hortiné dr. Bathó Edit művészeti vezetők a Déryné-díjjal
Fotó: Pesti József

Az ünnepség résztvevői *Fotó: Forgó Bence*

A pályázat lehetőséget teremtett arra, hogy a Jászságból indult hét művésznek – Déryné Széppataki Rózának, Kaszab Annának, Küry Klárának, Görbe Jánosnak, Kőszeghy Alajosnak, Pethes Imrének és Székely Mihálynak – időszaki kiállítás keretében emléket állítsanak a rendezők.
A kiállítást Rékasi Károly színművész ajánlotta a közönség figyelmébe. Szórakoztató előadásában röviden bemutatta a művészeket és kiemelte a megemlékezés fontosságát.
„Muszáj beszélnünk róluk, mert ha nem beszélünk valamiről, az lassan-lassan eltűnik az életünkből” – hangsúlyozta. *„Meghosszabbítják a művészek életét azzal, hogy elmélyednek az életükben. Érdeklődésükkel megóvják a szellemi közkincset”* – szólt a közönséghez.
Hortiné dr. Bathó Edit – úgy is mint a kiállítás szakmai rendezője – köszönetet mondott a művészeti, szakmai, technikai munkatársaknak.
A modern, interaktív tárlatot 2024. szeptember 30. napjáig tekinthetik meg az érdeklődők.

Beszélő tükör a kiállításban
Fotó: Forgó Bence

Az esemény fénypontja a Déryné-díjak átadása volt. A Városvédő és Szépítő Egyesület, valamint a Jászkerület Nonprofit Kft. a Papp Imre vezetésével 1971-ben alakult Jászság Népi Együttest a Jászság néptánc kultúrája területén végzett kimagasló művészeti munkájáért, valamint a Hortiné dr. Bathó Edit vezetésével 2008 májusában alakult Jászsági Hagyományőrző Egyletet a Jászság színjátszása területén végzett kiemelkedő előadói munkájáért ítélte kitüntetésre méltónak.

Interaktív játék a kiállításban *Fotó: Forgó Bence*

Küryokee a kiállításban *Fotó: Bugyi Gábor*

A hét művész egy színpadon a holorotor segítségével *Fotó: Forgó Bence*

A díjazottakat Suhaj Csilla, a Jászkerület Nonprofit Kft. munkatársa méltatta, a díjakat Bolla János és Kovács Péter adta át a szervezeteket képviselő Szűcs Gábor és Hortiné dr. Bathó Edit művészeti vezetőknek.
Ez úton is gratulálunk a méltó elismeréshez!
Dr. Körei Nagy Katalin hagyományőrző

A Jászkunság kutatása konferencia Jászberényben

Budai Lóránt polgármester, Dr. Bathó Edit múzeumigazgató és Ván Jenő jászkun főkapitány ***Fotó: Forgó Bence***

A jászberényi Városháza díszterme volt a helyszíne október 12-én és 13-án *„A keletről jött jászok és kunok a magyarok között”* témakörre épült tudományos konferenciának. A háromévente megrendezett tanácskozáson a régészet, a történelemtudomány és a néprajz kiválóságai összegezték legutóbbi kutatásaik eredményeit és adtak iránymutatást a további munkákhoz.

A konferenciát *Budai Lóránt* polgármester nyitotta meg, majd *Ván Jenő* jászkun főkapitány és *Szöllősi Sándor* jászkapitány köszöntötte a résztvevőket. A konferencia adott alkalmat a 80 éves *dr. Selmeczi László* ny. régész, múzeumigazgató és d*r. Pálóczi Horváth András* ny. régész köszöntésére. Tiszteletükre a Jászsági Hagyományőrző Egylet azt a dalt énekelte el, amellyel gyermekei köszöntötték Zrínyi Ilonát névnapján, 1686-ban. *Győrfi Lajos* Magyar Örökség-díjas szobrászművész, regnáló nagykunkapitány a kapitánytársaival és a szervezőkkel együtt a Hármas Kerület szimbólumait megjelenítő kisplasztikával kedveskedett az ünnepelteknek.

A köszöntő pillanatok után a régészeti előadások sorát *Jancsik Balázs* nyitotta, aki a magyarországi jászok történetének és régészetének előzményeit vázolta fel.

Az ünnepeltek: dr. Selmeczi László régész és dr. Pálóczi Horváth András régész ***Fotó: Bognár Mária***

Dr. Szabó Géza régész a honfoglaláskori viselet különösen ritka darabját, a Jász Múzeumban őrzött honfoglaláskori indadíszes süvegcsúcsot mutatta be az oszét eposzok és szokások tükrében.

Dr. Selmeczi László a jászok betelepedésének régészeti bizonyítékait ismertette. Hangsúlyozta, hogy a jászok régészeti emlékanyagának kutatása során a kaukázusi Alánia és annak északi előtere, Moldva és Havasalföld, valamint a hazai jász emlékanyag elemzésével juthatunk előre.

Szöllősi Sándor jászkapitány ***Fotó: Bognár Mária***

Gulyás András, a Jász Múzeum régésze a Jászdózsa melletti négyszállási lelőhely legújabb kutatási eredményeit osztotta meg a hallgatósággal.

Dr. Langó Péter régész a 2022 szeptemberében Szentjakabpusztán talált kora Árpád-kori gyűrű kapcsolatrendszerébe adott betekintést.

Dr. Pálóczi Horváth András előadásában a Nagykunságba betelepült kun előkelőségek, a kun birtokosok 14–16. századi életét vizsgálta, mindenekelőtt azt, miképp illeszkedtek be magyar környezetükbe, milyen gazdálkodást folytattak és milyen konfliktusok alakultak ki a különböző származású birtokosok között.

Dr. Bíró Gyöngyvér előadásában az Északnyugat Jászság középkori településtörténetébe adott bepillantást, nyolc mai települést vizsgálva.

A történeti szekcióban *dr. Tóth Péter* történész, egyetemi tanár a Jászság középkori társadalomtörténetét vázolta fel.

Dr. Bagi Gábor történész a Redemptio egy kevésbé közismert momentumáról, a bécsi pénzemberek jászkun önmegváltásban, illetve a 18. századi magyarországi újjáépítésben játszott szerepéről szólt.

Törőcsik István régész szülővárosa, Jászapáti szakrális kisemlékeiről adott áttekintést.

Dr. Örsi Julianna ny. múzeumigazgató arról szólt, milyen előzményei voltak a rendszerváltásnak a Nagykunságban,

A konferencia közönsége ***Fotó: Forgó Bence***

Bánkiné dr. Molnár Erzsébet ny. levéltáros-történész előadásában azt vizsgálta, milyen hatással voltak az 1770-es események a helyi lakosság jogértelmezésére és a jászkun közigazgatásra.

Horváth Gergő levéltáros a jászberényi belváros néhány épületét mutatta be, abból az időből, amikor 1780-ban a jászapáti gimnázium Jászberénybe költözött.

Vincze János Farkas előadásában azt vette sorra, milyen pusztításokat okozott a száskajárás 18. századi Jászságban, és hogyan igyekeztek védekezni ellene.

Papp Izabella ny. levéltáros a jászkunsági életképek méltatlanul elfeledett görög származású festője, Sterio Károly életútját vázolta fel, halálának 160. évfordulóján. Sterio több jászkunsági témájú festményét is tartalmazta az a díszes album, amelyet 1857-ben Ferenc József és Erzsébet királyné jászberényi látogatása alkalmával az uralkodónak átadtak. Közülük a legismertebb a Néptánc Jászberényben című életkép.

Dr. Nagy Janka Teodóra jogtörténész azt vizsgálta, milyen eltérések és hasonlóságok találhatók a jászok és az oszétok jogéletében.

különös tekintettel az első termelőszövetkezeti városok reagálására.

Dr. Csönge Attila levéltár-igazgató Jászberény szovjet megszállást követő politikai életébe adott bepillantást, új megvilágításba helyezve régi tényeket.

Dr. Bartha Júlia keletkutató Tagán Galimdzsán karcagi kapcsolatait és törökországi kutatásait ismertette.

Kókai Magdolna etnográfus a karácsonyi ünnepkör jászsági szokásairól és hiedelmeiről tartott előadást.

Dr. Bathó Edit múzeumigazgató, etnográfus új kutatási témát hozott a konferenciára: előadásában a jász és a kun parasztpolgári viseletek eddig feltárt hasonlóságait és különbözőségeit mutatta be.

Dr. Novák László Ferenc ny. etnográfus, múzeumigazgató Nagykörös és a Jászság 17–19. századi kapcsolatait vette górcső alá.

Dr. Barna Gábor egyetemi tanár is újszerű témát hozott a tanácskozásra: azt vizsgálta, miként szolgálta az alkalmazott grafika a jászkunsági polgárosodást 1888-tól, az első apró nyomtatvány megjelenési dátumától az 1940-es évek közepéig.

Mészáros Márta múzeumigazgató a Kiskun Múzeum büntetéstörténeti kiállításának megújításáról, a Kiskun Kerület börtöntörténetének kutatásáról tartott előadást.

Bán Andrea etnográfus a Nagykunság népi növényismeretéről, a 21. században betöltött helyéről szólt, bemutatva több gyógynövényt, népi gyógymódokat is.

Csoportkép a konferencián ***Fotó: Forgó Bence***

A tanácskozás második napján néprajzi előadások következtek. A sort *prof. dr. Kürti László* antropológus nyitotta, aki a „sötét” magyar középkor tánctörténetének néhány kérdését járta körbe.

Az elhangzott előadások kötetbe szerkesztve 2023 végén lesznek olvashatók.

Bognár Mária újságíró

JÁSZ-KUN TÖRTÉNELMI ARCKÉPCSARNOK
Dr. Friedvalszky Ferencné Engl Erzsébet emlékezete (1878–1978)

Engl Erzsébet 1878-ban Gyöngyösön született jómódú családban. Szülei Engl András és Pintér Terézia voltak, akik lányukat, mikor férjhez adták jelentős szőlő- és földtulajdonnal látták el.
Erzsébet 1906-ban házasságot kötött, a jászberényi születésű, akkor még községi bíró, dr. Friedvalszky Ferenccel. Két gyermekük született, lányuk Erzsébet (1907–1983), aki később Pásztóhy Arthúrné lett, és Ferenc fiuk (1909–1927), aki tragikus hirtelenséggel, influenzában fiatal korában elhunyt.

Ifj. Fiedvalszky Ferenc érettségi képe 1927-ben

A házaspár az elhunyt fiuk emlékére I–II jutalomalapítvánnyal adózott a jászberényi Állami Gimnáziumban, aminek kamatát minden évben valamelyik jól tanuló diák kapta meg kitüntetésként.
A jászberényi tanítóképző 1918/19 és 1929/30-as Értesítőjében található egy bejegyzés és egy grafika, hogy a házaspár tulajdonában volt egy kisebb ház, amit Engli-háznak neveztek, amiben a kezdő, tanítóképzői bentlakók elhelyezését biztosították – átmeneti megoldásként. Ekkor ugyanis, még csak tervezték a jászberényi tanítóképző építését, de az oktatást már ekkor megkezdték a Kossuth Úti Általános iskola épületében. Internátusi helység sem volt. Ezt a házat Erzsi néni tulajdonaként tartották számon.

Az ifjú Friedvalszky pár a házasságkötésük után egy ideig Jászberényben, az öreg Fridvalszky házban lakott. Csak 1917-ben kezdődött el – a még most is meglévő – akkor a Borsóhalmi út 23. szám alatti, díszes házuk építése, (jelenleg Ady Endre út) ami, impozáns kinézete miatt jobban illett a polgármesteri pozícióhoz. Oda csak a 20-as évek elején költöztek be, amikor már dr. Friedvalszky Ferenc polgármester lett, aki 1918 végén vállalta el ezt a tisztes megbízatást.
Később, az 1920-as és 1930-as években végül is az újonnan épült házukban fogadhatták egyszer a városba látogató Horthy Miklós kormányzót, majd Klebersberg Kuno vallás- és közoktatási minisztert, gróf Apponyi Albert, valamint Imrédy Béla képviselőket és más illusztris vendégeket. A látogatások hivatalos része legtöbbször a Lehel Szálló nagytermében zajlott, de az azt követő, személyes eszmecserét már magánterületen folytatták.
Van egy mondás, hogy: *„Minden sikeres férfi mögött áll egy nő, és az a felesége."*
Így volt ez Friedvalszkyak esetében is, mert a fent említett vendéglátáshoz Erzsi néni biztosította a kifogástalan körülményeket.
Ismert tény volt, hogy Dr. Friedvalszky Ferenc mint polgármester, Jászberény város szegényeiért mindent megtett. Ebben a felesége is nagyban támogatta. Más hölgyekkel együtt – a Nőegylet keretében – városszerte száz számra éhező iskolás gyerekeket ebédeltettek, télvíz idején meleg ruhával, élelemmel, tüzelővel látták el őket, és sok nyomorgó családon segítettek. Maguk is adakoztak és önzetlenül, fáradhatatlanul adományt gyűjtöttek. Erzsi néni is azok közé tartozott, aki hetenként két rászoruló diáknak ebédet adott.
Férje mellett ott volt csaknem minden fontosabb városi rendezvényen, nyilvános történelmi ünnep megtartásán, jótékonysági bálon, kulturális rendezvényen.
1933-ban az újjá alakuló Vöröskeresztben – férjével együtt – választmányi taggá fogadták. Alelnöke volt a Katolikus Missziónak és a neves Palotásy Kórus zászlóanyai tisztét is ő töltötte be. Mivel lányuk Pásztóhy Arthur (1889–1950) ezredeshez ment férjhez, aki a magyar királyi testőrség parancsnoka volt, a Friedvalszky házaspár Budapesten még a kormányzó gardenpartyjára is bejutott.

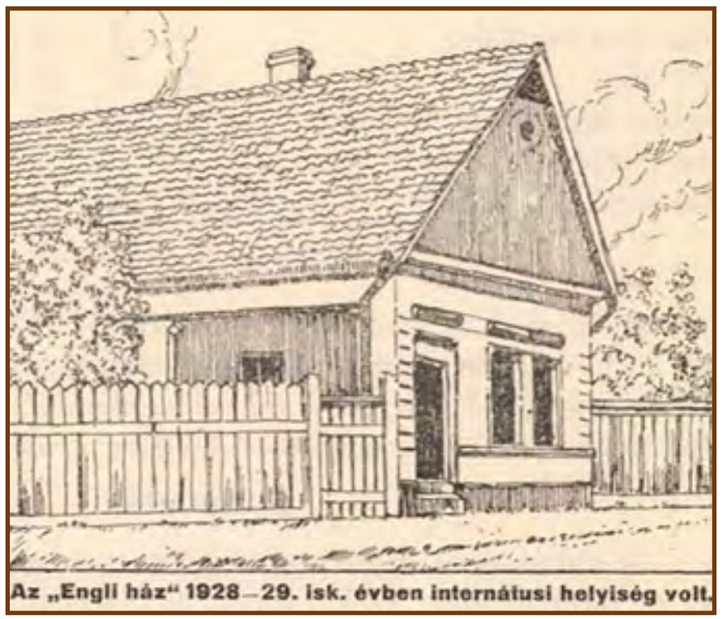

Az ún. Engli-ház

Mikor a polgármester férj 1940-ben – betegség miatt – a szolgálatától végleg visszavonult, a felesége továbbra is jelen maradt a közéletben. Például zászlóanyaságot vállalt a harcba vonulók búcsúztatásánál, és részt vett különböző kulturális rendezvényeken.
Az idős Erzsike néninek jó kapcsolata volt főleg házuk egyik lakójával, a Molnár családdal. Összejártak, beszélgettek. Az akkor már idős, volt polgármesterné madártejjel, palacsintával örvendeztette meg Molnárék leánykáját, Ildikót, mikor felment hozzájuk.

Dr. Friedvalszky Ferenc polgármester és felesége egy városi ünnepségen

A háború után őket is osztályidegennek titulálták és a házuk alagsorába száműzték. Házuk tágas, magasföldszinti szobáit katonatiszti lakásoknak különítették el, amelyekben idegen embereket helyeztek el.
„Leányukat, Erzsébetet is kitelepítették. Örült, ha fizikai segédmunkához jutott. Kőművesek mellett maltert hordott, asztalosoknak segített, majd konyhalány, felszolgáló lett Budapesten a Nagykörút és Király utca (akkor Majakovszkij utca) sarkán álló büfében. Apjának, majd férjének halálát, anyagi és társadalmi tönkremenetelüket édesanyjával együtt nagy erkölcsi erővel fogadta. Aki korábban a legelőkelőbb körökben forgott, most egyszerű emberek közt is jól érezte magát. Szívta a „torokkaparó" Munkás márkájú cigarettát. Nagy szeretet volt benne mindenki iránt, vallásos keresztény életet élt. Nyugdíjba menetele után édesanyjához költözött Jászberénybe."
Cserében pedig náluk tölthetett egy-két órát a már befűtött meleg szobában és együtt tévézhetett velük, és ha ők sütöttek valamit, mindig megkínálták az idős asszonyt.
A Friedvalszky család régi, tanyasi alkalmazottjai pedig annyira tisztelték, becsülték az özvegyet, hogy sokszor disznótoros kóstolóval, vagy más „földi jóval" lepték meg, ami abban az ínséges időben sokat jelentett.
Jómagam, mint diák, az 1950-es évek végén, egy ideig csekély honorárium ellenében, segítségére voltam, hiszen egy utcában laktunk és ismerték szüleimet, valamint Dósáné keresztanyámat a Nőegyletből.
A hatvanas években azok a városbéli asszonyok, akik egymást még a nőegyleti munkák során ismerték, tartották egymással a kapcsolatot, és hol az egyiküknél, hol a másikuknál teadélutánokon egy kis tere-ferére összejártak. Szegedy Jánosné, Simon Józsefné, Dósa Pálné, Fridvalszky Ferencné, Blénessy Jánosné voltak ők, hogy az akkor még élő, legfontosabb személyeket említsem.
Jászberényben pedig Friedvalszky polgármesterre még ma is úgy emlékeznek, hogy rengeteg jót tett a város fejlődéséért, iszonyodott minden hatalmaskodástól és emberséges ember volt. Feleségére is ugyanez mondható, hiszen keresztény életet éltek. 18 éves fiuk korai elhunyta viszont egész életüket beárnyékolta.
Erzsike néni teljes szellemi frissességben századik életévében, 1978. december 4-én hunyt el.
Sírhelyük a Fehértói temetőben található (II. Parcella, 6 sor 14-es sírbolt), a fehér obeliszken csak a Friedvalszky családnév olvasható.

Anya és lánya az 1950-es években

Források:
Jászberényi Magyar Királyi Állami Elemi Népiskolai Tanítóképző Intézet Értesítője az 1918–19. és 1929–30. iskolai évekről, Jászberény, 1931
A Jászberényi Magyar Királyi Állami József nádor Reálgimnázium Értesítője az 1934–1935. iskolai évről, Jászberény, 1935
A Jászberényi Magyar Királyi Állami József nádor Reálgimnázium Értesítője az 1936–1937. iskolai évről, Jászberény, 1937
Id. Friedvalszky János: Friedvalszky Ferenc polgármester és más Friedvalszkyak. In: (szerk. Pethő László) Jászsági Évkönyv. 88–103. Jászberény, 2016
Id. Friedvalszky János: Friedvalszky polgármester működésének első szakasza. In: (szerk. Pethő László) Jászberény története a reformkortól a harmincas évekig. 318–336. Jászberény, 2015)
Jász Hírlap 1922
Magyarság, 1942. március (23. évfolyam, 49-73. szám)
Molnár Károlyné szóbeli közlése

Ufer Sárközi Ágnes helytörténeti kutató

Jubileumi szentmise az 550 éves jászberényi Ferences templomban

Jászberény, a Jászság és az egykor kiváltságos Jászkun Kerület székhelye Jász-Nagykun-Szolnok megyében, az Egri Főegyházmegyében fekszik. A ferences atyák, Assisi Szent Ferenc fiai a jászok katolikus hitre térítése után fogtak a rendház és a templom építésébe és 1472-ben birtokba is vették, templomukat Szűz Mária tiszteletére szentelték fel. Idén ünnepli tehát alapításának 550. évfordulóját a Barátok temploma, a Jézus Neve Plébánia.

A jubileumi évet megnyitó ünnepi búcsúi szentmisét 2022. október 2-án Dr. Ternyák Csaba egri érsek mutatta be, megáldotta a belül megújított, kívül részben felújított templomot.

Dr. Novák István plébános – aki egyben az egri Eszterházy Károly Katolikus Egyetem rektor- helyettese is – köszöntötte a megjelent híveket, az egyházközség tagjait, a zarándokokat, a helyi polgármestert, a térség országgyűlési képviselőjét, az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem vezetőségének tagjait és a Campus dolgozóit.

Az egyházközség nevében Kozma József, az egyházközség világi elnöke köszöntötte érsek atyát, megköszönve, hogy elfogadta a meghívást és az ünnepi szentmisét bemutatja. Gulyásné Turóczi Margit háromszínű rózsacsokorral köszöntötte a főpásztort, a Rózsafüzér Királynéja búcsú megnyitó énekére utalva: *„Szívünk, lelkünk dicsér téged, ó Szűz Mária! Szent Nevedet áldja néped, ó Szűz Mária! Rózsafüzér Királynéja, mindnyájunknak Édesanyja, Bajainkban, bánatunkban ne hagyj el soha. Hoztunk háromszínű rózsát, ó Szűz Mária! Neked adjuk koszorúját, ó Szűz Mária! Rózsafüzér Királynéja, mindnyájunknak Édesanyja, bajainkban, bánatunkban, ne hagyj el soha.!"*

Az érsek úr homíliájában Jézus nevéről, a Jézusi élményről beszélt, milyen jó rágondolni Jézusra, aki régóta keresi a kapcsolatot az emberrel. Az evangéliumi szakaszra utalva *„Abban az időben Isten elküldte Gábor angyalt Galilea Názáret városába egy szűzhöz, aki jegyese volt egy férfinak, a Dávid házából való Józsefnek. A szűz neve Mária volt"* – az érsek kiemelte: A név nagyon fontos életünkben, kifejezi, hogy kik vagyunk. A keresztségben is mindenkinek nevet adunk, amit egész életünkön keresztül viselünk, idős korban pedig a szüleinkre emlékeztet bennünket. A főpásztor az istenkereső Ady Endre versét idézte: *„Napsugarak zúgása amit hallok, számban nevednek jó íze van, Szent mennydörgést néz a két szemem, Istenem, Istenem, Istenem.."*

Dr. Ternyák Csaba egri érsek ***Fotó: Baráth Károly***

Szántó József címzetes apátplébános és Dr. Novák István érseki tanácsos az ünnepi szentmisén ***Fotó: Baráth Károly***

Jász viseletbe öltözött asszonyok a szentmisén ***Fotó: Baráth Károly***

Az ünnepi szentmise résztvevői ***Fotó: Baráth Károly***

Rózsafüzér Királynőjének ünnepén eszünkbe jut, hogy a rózsafüzér imádság különösen fontos: Istenről szól, Istenhez vezet bennünket és ötvenszer mondjuk ki benne: *„Üdvözlégy Mária!"* A mi szánkban Mária nevének is jó íze van. Hála a ferences testvéreknek, Szent Ferenc fiainak, hogy itt Jézus és Mária nevének templomot szenteltek és azóta a jászberényiek tudják, milyen fontosak ezek a nevek az ő életükben – zárta szentbeszédét az egri főpásztor.

A szentmise befejezésében Dr. Novák István atya köszönetét és háláját fejezte ki azoknak a híveknek, akiknek jótékony felajánlásából megújult, megszépült a templombelső, és megvalósult a mellékoltárok restaurálása, festése. Jászberény városi önkormányzat testülete, a polgármesteri hivatal évek óta anyagilag is támogatja a Barátok templomát.

Örömét fejezte ki, hogy a jubileumi ünnepi szentmisére az oltárokat jász hímzéses terítők díszítik, amelyeket az 550 éves jubileumra adományozott Hortiné Dr. Bathó Edit és családja. Megköszönte a felajánló családnak a jótékonykodást és a terítők készítőinek a szép munkát: Tajti Erzsébetnek, Vasné Sass Katalinnak, Kalup Gyulánénak, Görbe Jánosnénak és Zentai Zoltánnénak.

A felajánlók és a terítők készítését végző asszonyok jász viseletben vettek részt a szentmisén, ezzel is tisztelegve a szép ünnep előtt.

Kozma József világi elnök megköszönte érsek úr tanítását, lelki útmutatásait: erősítse ez hitünket, teremtse meg lelki békénket. Lantos Tiborné két szép jászberényi könyvet – a Jász Múzeumért Alapítvány kiadásában megjelent: Jászberény anno – Képes időutazás a város múltjában. (1850–1950/) és a Jászberényi értékek inventáriuma című kiadványt – ajándékozott a főtisztelendő érsek atyának az ünnepnap emlékére, kérve érsek atya imáit a jász népre és a jászberényi híveire.

Az ünnepi szentmisét szentséges körmenet zárta Dr. Ternyák Csaba érsek vezetésével és a jelenlévő hívekkel, akik teljesen megtöltötték a Barátok templomát.

A szentmise végeztével a jelenlévők megtekintették a templom gyóntató folyosóján ferences kegytárgyakból, ereklyékből és dokumentumokból – Bugyi Gábor, a Jász Múzeum munkatársa által – rendezett kiállítást.

Lantos Tiborné, a Barátok temploma Alapítvány elnöke

A főoltár jász mintával hímzett terítővel ***Fotó: Baráth Károly***

A Ferences templom felújított főbejárata ***Fotó: Bugyi Gábor***

Körmenet a templom körül ***Fotó: Baráth Károly***

A helyismeret (helytörténet, néprajz) beépítése az oktatási tananyagba

Tudomány napi konferencia Karcagon

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Tudományos Egyesület és a Túrkevei Kulturális Egyesület 2022. november 3-án a karcagi városházán fogadta a Tudomány napi konferencia résztvevőit. Az idei év jelmondata: A helyismeret (helytörténet, néprajz) beépítése az oktatási tananyagba. A megjelenteket *Borbás Zoltán*, a megyei közgyűlés alelnöke és *Sári Kovács Szilvia* Karcag város alpolgármester asszonya köszöntötte. Ezután kezdetét vette a konferencia.

Az I. szekció előadásainak levezető elnöke *Dr. habil Örsi Julianna* társadalomkutató, előadásában – melynek címe: *Az Új nemzedék lokális és nemzeti tudata megőrzésének jelentősége* – kitért az általános és középiskolás tantárgyak (pl. történelem, magyar nyelv és irodalom, biológia, földrajz, ének-zene, rajz és művészettörténet stb.) jelentőségére a helyi események, szereplők, praktikák bemutatásában. A mai, de a jövő nemzedék nevelését is a család, az óvoda, az iskolák végzik elsősorban. A tudásátadás mellett nevelnek, szemléletet, viselkedést formálnak, ez pedig a szülő- és lakóhelyhez való ragaszkodásnál kezdődik.

Dr. Bathó Edit néprajzkutató: *A helytörténeti olvasókönyvek szerepe az iskolai oktatásban* címmel tartott érdekfeszítő előadást. Ebben kifejtette, hogy az iskolai oktatásban 1868 óta, az Eötvös-féle törvény megjelenésétől kezdve nyomon kísérhető a helytörténeti, néprajzi ismeretek tanítása. Már a 19. század végén a 20. század elején megjelentek az elemi iskolákban a honismereti-helytörténeti tankönyvek, amelyek egy-egy vármegye tájait mutatták be, azzal a céllal, hogy a közvetlen környezet értékeit feltárja és megismertesse a tanuló ifjúsággal. Kialakítsa bennük a szülőföld- és hazaszeretetet, valamint a nemzethez való kötődés érzését. A tankönyvek szerzői tanítók és tanárok voltak, s a közzétett ismeretek elsősorban a földrajz oktatáshoz kapcsolódtak. A honismeret tanításában a nagyobb áttörést az 1978-as tantervi szabályozás hozta, amely lehetőséget biztosított a gimnáziumokban a néprajz fakultatív tárgyként való tanítására. A 2001 szeptemberében életbe lépett Kerettanterv

Sári Kovács Szilvia alpolgármester asszony
Fotó: Bugyi Gábor

alapján pedig az általános iskolákban kezdődött el a hon- és népismeret oktatása, amely mind a mai napig folyik. A helytörténeti olvasókönyvek ismeretanyaga minden esetben tovább bővíthető a múzeumok kiállításainak, látványtárainak megismerésével, valamint a múzeumi rendezvények (történelmi játszóház, múzeumpedagógiai foglakozások) anyagával.

Bojtos Gábor levéltáros, történész: *Hadisírgondozás, települési séta, szabadulószoba. 21. századi oktatás, helytörténet és levéltár.* Már címében is érdekesnek ígérkező előadásában olyan helytörténeti oktatási módszert mutatott be, melyben a résztvevő gyerekek és pedagógus az osztályterem falai közül kimozdulva a konkrét fizikai emlékhelyeket keresik fel az adott településen, és az ezekhez kapcsolódó személyes történetekkel is megismerkednek a tanulók.

Dr. Barna Gábor nyugalmazott tanszékvezető, néprajzkutató: *Meghurcoltak. Kuláknak bélyegzettek és budapesti kitelepítettek a Kunszentmártoni járásban az 1940–1950-es években.* Előadásában bemutatta a Kunszentmártoni Helytörténeti Múzeum új állandó kiállítását, amely elsősorban a térségre vonatkozó dokumentum- és tárgyi anyagot állítja tágabb megyei és országos összefüggésekbe, ezáltal is jelezve, hogy ez szüleink, nagyszüleink személyes sorsa, története volt. A kiállítás lehetőséget ad ezáltal rendhagyó történelemórák megtartására, családok, személyek sorsába való mélyebb bepillantásra.

Rideg István nyugalmazott tanár, irodalom-történész: *Aki a forradalom krónikása volt – Fazekas Mihály naplója 1956-ból.* A naplók, emlékiratok azért rendkívül értékesek, mert nem mindenki tudja elmondani azt amit megélt. Az íráskészséggel rendelkező azonban, amikor írja a saját hiteles, őszinte élményét, megállítja, rögzíti a pillanatot, és ezáltal az érzéseket örökül hagyja az utókornak. Dr. Fazekas Mihály: *„Én így láttam"* című 1996-ban kiadott könyvének legfontosabb mondanivalója: 1956 szabadságmámora lenyűgöző volt. Az őszinte, hiteles könyvének szépségét bearanyozza, hogy tudatosan és szeretnivalóan ragaszkodik a szülőföldje, Karcag tájnyelvéhez is, ezért a magyar- és történelemtanárok szívesen viszik be óráikra, hogy a diákjaikkal együtt jókat szippantsanak az adott kor levegőjéből - mondta könyvbemutatójában Rideg István.

Dr. Örsi Julianna, a JNSZ Megyei Tudományos Egyesület elnöke, Borbás Zoltán, a megyei közgyűlés alelnöke, Dr. Bathó Edit, a Jász Múzeum igazgatója *Fotó: Bugyi Gábor*

Dr. S Kovács Ilona néprajzkutató: *Ismerje meg a Nagykunság tanuló ifjúsága szűkebb pátriája népművészeti kincseit.* A jövő nemzedék számára elengedhetetlenül fontos, hogy megismerje kulturális hagyományait, melyben kiemelkedő szerepet játszik a népművészet. A hagyományos tárgyi világ megőrzésre érdemes emlékei a népművészeti feldolgozások, melyek segítségével lehet visszacsempészni a régebbi korok hangulatát saját otthonaink belső világába. Az ez irányú ismeretet és igényt kellene kialakítani a tanulóifjúság különböző korcsoportjaiban hívta fel a figyelmet az előadó.

Az előadások szünetében finom házi süteményeket kóstolhattak a résztvevők, melyet a Karcagi Szakképzési Centrum diákjai és a Túrkevei Kulturális Egyesület tagjai készítettek.

A konferencia résztvevői *Fotó: Bugyi Gábor*

A tudományos tanácskozás folytatásában *Dr. Bathó Edit* etnográfus, múzeumigazgató volt a következő szekció levezető elnöke, amelyben korreferátumok hangzottak el.

Nagyné Bedő Ildikó pedagógus, közművelődési szakember: *A honismereti oktatás jelentősége napjainkban* című előadásában elmondta, hogy a múlt bemutatása mindig fontos szerepet játszott az általános iskolai oktatásban. Különösen igaz ez a történelem és magyar irodalom mellett a Hon-és népismeret tantárgynál. Véleménye szerint a lakóhely és a szűkebb, tágabb környezet a tájegység hagyományainak, szokásainak megismertetése a pedagógus érdeklődésén is múlik. A Hon- és népismeret tantárgy fontosságát az is bizonyítja, hogy lehetőséget teremt a család és a nemzet jövőéért érzett felelősségtudat megteremtésében.

Debreczeni Lászlóné nyugalmazott tanár, közművelődési szakember: *Holnapunk Tegnapja* címmel tartotta meg előadását, melyben saját tapasztalatait osztotta meg az érdeklődőkkel. Oktatói és népművelői munkája során célja mindig az volt, hogy felmutassa, megörökítse szűkebb környezete Túrkeve és a „kevi ember" belső világának legalább egy kis szeletét.

Szentpéteriné Lévai Mária művelődési intézményvezető: *„Kiskoromtól nagykoromig..." Nemzedékek tudásátadása* előadásában elmondta, hogy az oktatásban rejlő lehetőségeket meg kell, hogy előzze a családi példa, a kisgyermekkori benyomások adhatnak alapot a kellő mélységű érdeklődéshez. Fontos tehát hogy „Kiskoromtól nagykoromig" milyen meghatározó élmények érnek felnőtté válásunkig, melyeket másoknak is átadhatunk.

Laczkó Tóth Bertalanné nyugalmazott tanár: *Múzeumok és tájházak a nevelés szolgálatában* című előadásában elmondta, hogy az 1970-es években a kistelepüléseken gombamód szaporodtak a tájházak. A legtöbb település szükségét érezte emlékanyaguk, tárgyi örökségük bemutatásának. Ezen tájházakat kell most napjainkban újra élővé tenni a hon- és népismeret oktatóival, a helyi múzeumok vezetőivel, és az adott településen tevékenykedő helytörténészekkel. Két jó példát is hozott az előadó a kunmadarasi Kossuth-ház és a Birkás István emlékmúzeum bemutatásával.

Gulyás Ferencné óvónő: Helyi hagyományok, alkotóművészek szerepe az óvodai nevelésben című előadásában kifejtette, hogy kiemelten fontosnak tartja a népi kultúra színes világának, értékeinek gyermekek elé tárását, a néphagyomány ápolását, átörökítését. Az óvodás gyermekek számára olyan helyzeteket, tevékenységeket teremtenek, amelyek során megismerkednek a kunok által alkalmazott jellegzetes technikai fogásokkal, anyagokkal. Már az óvodás korosztállyal felkeresik a Györffy István Nagykun Múzeumot és a Kántor Sándor Fazekasházat, de szerveztek már kirándulást a Bene tanyára is, ahol megtekintették a „Pusztai Róka" Nomád Hagyományőrző Egyesület bemutatóját.

A konferencia záró előadásaként hangzott el *Vincze Rita – Barláné Kulánda Krisztina* múzeumpedagógusok: *Kalandozások Szolnokon – Mesés kalandok Zoknikutya szemével* című nagyon érdekes előadásuk. „A kezdet mindig a kíváncsiság, ebből fejlődik a tudás vágya." mondták bevezetőjükben az előadók. A főhős, Zoknikutya egy kíváncsi barátságos kis figura, aki a múzeum kézműves műhelyében kelt életre. Aki elsőként megismeri a múzeumot, majd kézről-kézre járva kilép az épület kapuin, és így számtalan helyet fedez fel a településen. Észrevétlenül szerez földrajzi, történelmi, művészeti és irodalmi ismereteket. A múzeumpedagógiai program célcsoportja a 6–12 éves gyerekek, akik számára ezzel a módszerrel nagyon hatékonyan lehet helytörténeti ismereteket átadni, és felkelteni az érdeklődésüket saját településük iránt.

A tudomány napi konferencia záró gondolatait *Kissné Soós Ágnes*, a Karcagi Tankerületi Központ szakmai igazgatója fogalmazta meg, aki fontosnak tartja, hogy minél több általános- és középiskolás diák szerezzen helytörténeti, néprajzi, művészettörténeti ismereteket közvetlen környezetéből, településéről tanulmányai során.

Bugyi Gábor
kulturális szervező

Egy Marha Jó Nap Kunmadarason

2022. október 1-jén tartottuk meg az *Egy Marha Jó Nap Kunmadarason* címmel rendezvényünket, amely Kunmadaras Nagyközség Önkormányzata és a Kunmadarasi Honismereti Egyesület közös szervezésében valósult meg.
Helyszíne a kunmadarasi Piactér volt, amely jó választásnak bizonyult, ugyanis el tudtuk helyezni a rendezvény szemléltetését szolgáló pásztorkunyhókat és olyan eszközöket,

Dr. Szűcs Márton, a Magyar Állattenyésztők Egyesületétől tart előadást

amelyeket a szarvasmarha tartásában használtak. Nem utolsó sorban a szarvasmarhákat, amelyeket karámokban helyeztünk el, ezzel is szemléltetve a rendezvény mondanivalóját.

Medgyesi Gergely Árpád, a Hortobágyi Nemzeti Park igazgatója tartja az előadását

Reggel fél héttől folyamatosan érkeztek a főzőversenyben résztvevő csapatok. Az esős időjárás nem szegte kedvüket a résztvevőknek, ugyanis 17 csapat nevezett be a főzőversenyre, ahol kizárólag marhahúsból készített ételeket lehetett a zsűri elé szervírozni, értékeltetni. A csapatok Kisújszállásról, Kunhegyesről, Tiszacsegéről, Hajdúsámsonról, Tiszaörsről és

Saska Imre volt kunmadarasi lakos nyugalmazott pedagógus előadást tart

Kunmadarasról méretették meg magukat a főzés tudományában, az ízek világában.
Kirakodó vásározóink is kitettek magukért, ugyanis megtekinthettük Márton Sándor tiszacsegei bőrműves mester alkotásait, az egyeki termelői

Dr. Molnár Zsolt botanikus etnoökológus megnyitja a kiállítást

mézből készült finomságokat, a tiszaörsi kecskesajt és száraz tészta termékeket, a tiszafüredi Szücs Imre népi iparművész munkáit, valamint a kunmadarasi foltvarrók, kun-hímzők és mézeskalács készítő kitűnő termékeit.
A tárogató hívogató hangja után *Balogh Marianna* polgármester asszony köszöntötte a megjelenteket, majd *Kocsis Zoltán* szakácsmester jelt adott a pásztortűz meggyújtására, ezzel elindítva a főzőversenyt. A pásztortüzet körbe állva elhangzott Kunmadaras dala, mely méltón kifejezte e rendezvény létrejöttét. *F. Kovács Sándor* térségünk országgyűlési képviselője, a rendezvény fővédnöke köszöntő szavai megerősítettek bennünket abban, hogy az ilyen nagyszabású rendezvények mindig az összetartozás erejét erősítik.

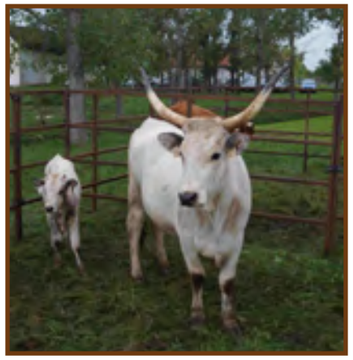

Kunmadarasi állattartó szarvasmarhái

A köszöntők elhangzása után a tiszaörsi lovas csapat magas színvonalú bemutatóját láthattuk. Ezt követték a szakmai előadások, az alábbi sorrendben. *Dr. Szűcs Márton,* a Magyar Állattenyésztők Egyesületétől, aki a szarvasmarhatartás országos helyzetéről számolt be. Őt követte *Medgyesi Gergely Árpád*, a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatója, aki a Nagykunság és a Hortobágy állattartásáról adott tájékoztatást. Végül *Saska Imre* nyugalmazott pedagógus, volt kunmadarasi lakos, előadásában beszélt Kunmadaras régi és mai szarvasmarhatartásáról és pásztoréletéről. A szakmai előadásokat követően *Dr. Molnár Zsolt* botanikus etnoökológus megnyitotta a kiállítást, amely *Barta Sándor* saját eszközeiből állt, aki a mai kor ifjú pásztora. Megtekinthető volt a szűr, a bunda, a pásztorbotok, a csengők és kolompok, valamint Kunmadaras pásztorembereiről készült fotó kiállítás. Megcsodálhattuk *Szalmási Sándor* kunmadarasi amatőr fafaragó csodálatos munkáit is. A nap folytatásában gyönyörködhettünk a Tisza-tavi néptánc együttes műsorában, majd jó ebédhez szólt a nóta *Koltai László* nótaénekes előadásában, valamint az egész nap folyamán a Jász Banda muzsikált a közönség szórakoztatására.
A *Tisza-tó Régió Ifjúságért Egyesület* népi játékokkal támogatta a rendezvényünket, valamint egy íjász csapat bemutatójára is sor került. A délután folyamán hirdették ki a főzőverseny eredményeit.
Az első helyezett *Kunhegyes Gulyáságyú csapata* lett, a második helyezést a *Kunmadarasi Honismereti Egyesület csapata* kapta, a harmadik helyen pedig *Hajdúsámson Sáfiánok csapata* végzett. A zsűri minden indulónak oklevéllel, valamint egy-egy kerámiából készült gulyástállal köszönte meg a részvételét. A napot *Márió* szórakoztató műsora zárta, sok ember megelégedésére.
Az időjárás nem nagyon volt kegyes hozzánk, de ennek ellenére a rendezvény jól sikerült, a meghívott vendégek nagy létszáma elfogadta meghívásunkat, a szakmai előadók, a résztvevők sokasága biztattak bennünket, hogy ebből a „Marha Jó Napból" hagyományt kell teremtenünk. Annál is inkább a településünk napjává kell tenni, hogy a rendezvény mondanivalóját tekintve, emlékezést, tisztelgést állítsunk azoknak a kunmadarasi embereknek, pásztoroknak,

Bográcsban főtt marhapörkölt

akik a szarvasmarhatartásból éltek és nemcsak szakmát, de megélhetést is biztosított számukra ez az életforma. Köszönetem fejezem ki minden segítőnek, akik valamilyen formában hozzájárultak e tartalmas nap létrejöttéhez, és az Egy Marha Jó Nap Kunmadarason elnevezésű rendezvényünk megvalósításához.

Nagy Ferencné, a Kunmadarasi Honismereti Egyesület elnöke

Balogh Marianna polgármester asszony megköszöni Barta Sándor ifjú pásztor segítő munkáját

Márton Sándor bőrdíszműves mester Molnár László tárogató zenéjére nótázik

Főzőversenyben résztvevő csapatok a pásztortűz gyújtásra várva
Fotók: Lengyel Máté

Kunszentmiklós első díszpolgára, Petőfi hegedűse: Reményi Ede

A díszpolgári címet a település tanácstagjai (ma önkormányzati képviselői) az arra rászolgált, érdemet szerzett atyafiaknak ítélik oda.
Kunszentmiklóson 1860-ban adományozták először a megtisztelő címet, mégpedig egy hegedűművésznek, Reményi Edének, aki a város polgáraival többízben került jóbaráti kapcsolatba.

Reményi Ede

Világpolgár, de igazszívű magyar hazafi volt. 1828. január 17-én született Miskolcon Hoffmann Ede néven, egy szerény körülmények között élő csizmadia fiaként. Igen fiatalon Pyrker János egri érsek segítségével a Bécsi Konzervatóriumban tanulhatott. Várta a siker Európában, de a magyar szabadságharc kitörése hallatán, 1848 nyarán hazatért, és a szabadságharcosok közé állt. A Délvidéken a szerbek ellen harcoló nemzetőrökhöz csatlakozott.

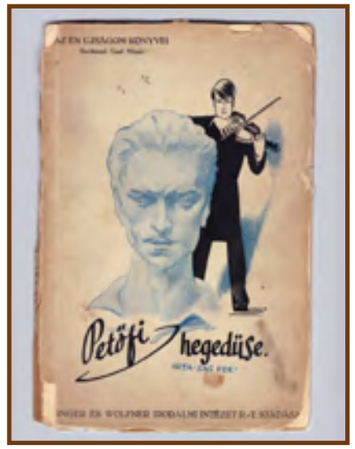

Sas Ede könyvének címlapja

Itt ismerkedett meg a kunszentmiklósi nemzetőrökkel, Hakker Rudolffal, Tóth Pállal, Virágh Pállal, Szappanos Lajossal, Horváth Lászlóval, Tóth Ignáccal, Acél Lajossal, Bankós Károlyval, Bernáth Gáborral, Sinkovics Pállal, Magay Károllyal, Tótfalussi Józseffel és a többi kiskunsági népfelkelőkkel. Fegyvercsendek alkalmával, hegedűjátékával lelkesítette, bűvölte el a pihenő harcosokat. 1849 augusztusában Görgey Artúr adjutánsaként érte a világosi fegyverletétel, a szabadságharc bukása. Menekülése után Konstantinápoly, Párizs, London és Amerika volt hangversenyeinek sorrendje.
1852-ben Altonában az ifjú Brahms volt a zongorakísérője, akit Reményi bemutatott Liszt Ferencnek. Viktória királynő Londonba hívta, és lett a királyi zenekar első hegedűse.

A kunszentmiklósi városháza. Az emeleti nagytermében hegedült egykor Reményi Ede

1860-ban Ferencz József császár kénytelen volt kihirdetni az első amnesztiát Magyarországon. A királynő és az angol művészeti elit tagjai hiába marasztalták, Reményi azonnal hazaindult. Mint Petőfi Sándor feltétlen tisztelője eldöntötte, hogy végig koncertezi az országot és a bevételt a költő szobrának felállítására ajánlja fel. Egyedül hegedült össze 67.000 forintot, amely elég lett a budapesti ércszobor megalkotására.
1860. november 1-jén érkezett Kunszentmiklósra, hogy a városháza dísztermében barátai kérésére hegedűkoncertet adjon. Bors Károly, városunk első történetírója ekképpen írta le az eseményt 1892-ben megjelent könyvében: *„Felfogván tehát a tanács annak jelentőségét, hogy általában a művészet egy nemzet nagysága és jövőjére, a szép, jó és nemes iránti fogékonyság felébresztése, annak folytonos táplálása, úgy a lelkesedés előmozdítása által mily roppant befolyást gyakorolhat és hogy ennélfogva azt tettleges segély és nyilvános elismerés által mindenkinek kötelessége pártolni: ezen elvből varázserejű zeneművésznek, messze országok határain és tengereken túl terjedő hírnevét, melynek dicsősége és sugárai visszahatnak azon dicső magyar nemzetre, melynek ő édes fia, s melynek kebeléből, azt soha el nem feledve, azért lépett ezelőtt egy évtizeddel a világ egyik legműveltebb és hatalmasabb nemzetének körébe, hogy magyar zenénk hatását a külfölddel megismertetvén, ezáltal a magyar név becsülését eszközölje, – kellő elismeréssel kívánván adózni, ezennel őt ezen város tiszteletbeli polgár jogával felruházza, Miről az illető oklevél elkészíttetvén, Reményi Edének kézbesíttetett."*
Budapesten a Petőfi szobor elkészítésével a szobor bizottság Izsó Miklóst bízta meg, aki először elkészítette a költő mellszobrát fehér márványból, mely a Nemzeti Múzeumban ma is megtekinthető. Egyidejűleg készített még terrakottából hat darabot, melynek egyetlen ép darabját Kunszentmiklóson a Felső-Kiskunsági Emlékek Háza őrzi.
Izsó Miklós váratlanul meghalt. Ekkor Huszár Adolf kapott megbízást a szobor végső elkészítésére. 1882-ben a szobrot Budapesten a Duna partján felavatták. A Magyar Tudományos Akadémia elnöke, báró Eötvös Lóránd, Jókai Mór és Endrődi Sándor közreműködésével. Hatalmas tömeg jelenlétében emlékeztek a költőre, és egyben a szabadságharcra is.

Ez időben Reményi Ede koncertkörúton járt a világ minden táján. 1875-ben Párizsban, 1878-tól Amerikában, 1880-tól Ausztráliában, Kelet-Ázsiában, Japánban, Afrika nagy városaiban hegedült. 1890-ben még egyszer Európában koncertezett.
1892. május 15-én San Franciscoban hangverseny közben a pódiumon érte a halál. „Repülj fecském" című szerzeménye végig kísérte koncertjein, mely ma is a zenetörténetünk örökzöld alkotása. Egész sikeres életét a magyar zenekincsek népszerűsítésére áldozta, a világ legjelentősebb színpadjait meghódította.

Ünnepség a budapesti Petőfi szobor előtt

Reményi Ede 1860-ban Kunszentmiklóson biztos, hogy Petőfi dalokat is előadott, és a hallgatók bizonyára meghatódva emlékeztek a Kiskunság szülöttjére. A jó barátra, a nemzet költőfejedelmére, akinek hívei és ellenségei is voltak a városban.

Jókai Mór író

1948-ban Petőfinek szobrot állítottak, később három emléktáblát is avattak tiszteletére városunk lakói.
2023-ban Petőfi születésének 200. évfordulójára 175 milliós költségvetéssel felépül Kunszentmiklóson a Petőfi Sándor Emlékház a Petőfi Irodalmi Múzeum után következő legjelentősebb Petőfi kultuszgyűjtemény elhelyezésére.
Városunk ez alkalomból felzárkózik a Petőfi kultuszt leghívebben ápoló települések közé. A hatezer darabos kollekció jelenleg is rengeteg látogatót vonz Kunszentmiklósra, jelentős szakirodalmi könyvtárával pedig a Petőfi kutatók kihagyhatatlan zarándokhelye.

Izsó Miklós Petőfi szobra a Felső-Kiskunsági Emlékek Házában

Az új épületben a kultuszgyűjtemény mellett a ma divatos interaktív élményeket kedvelők is megtalálják majd a költő életművének, életrajzának megismeréséhez a lehetőséget.
Székely Gábor helytörténeti kutató

Felhasznált források:
Bors Károly: Kunszentmiklós város történelmi adatai, Bors Károly Nyomdája, Kunszentmiklós, 1892
Lestyán Sándor: Repülj fecském (Reményi Ede vázlatos élete), Budapest, 1942
Leszler József: Nótakedvelőknek, Budapest, 1986
Sas Ede: Petőfi hegedűse, Singer és Wolfner, Budapest, é. n.
Zenei lexikon III. kötet, Budapest, 1965
Meghívó a Petőfi-szobornak… leleplezési ünnepélyére, 1882. október 15-én.

Szilvalekvárfőzés Jászalsószentgyörgyön

Illatfelhőbe burkolózott a jászalsószentgyörgyi Tájház és környéke 2022. szeptember 17-én.
A Jászalsószentgyörgyi Helytörténeti és Hagyományőrző Egyesület hagyományos szilvalekvárfőző rendezvényének jó hangulatát a borongós időjárás sem csorbította. Az előző napi előkészítő munkálatok folytatásaként kora reggeltől késő délutánig kézről kézre járt a kavarókanál, hogy ez évben is kifogástalan minőségű lekvár kerüljön az üvegekbe.
A nap a gasztronómiai élvezetek szellemében telt. A sült szalonna és a házi szilvás sütemények mellett a legfinomabbnak a szilvalekváros kenyér bizonyult – természetesen a frissen főtt lekvárból mártogatva.

Az egyesületben hagyomány az is, hogy a rendezvényeik előadóinak egy-egy üveg saját főzésű szilvalekvárral kedveskednek.
Az évről-évre megrendezésre kerülő program töretlen sikere azt igazolja, hogy szükségünk van közös tevékenységre, kötetlen beszélgetésre, nosztalgiázásra.

Dr. Körei Nagy Katalin hagyományőrző

Márai Sándor fogadott fiának jászberényi kapcsolata

Egy helytörténeti kutató általában csak az adott régióhoz kötődő témákkal foglalkozik. Az, hogy olyan merészséget kövessen el, hogy egy világhírű író élettörténetével kapcsolatban kutatson és írjon egy kis tanulmányt, ahhoz kellett egy váratlan szerencse. A történet ott kezdődött, hogy 2019-ben II. Rákóczi Ferenc fejedelem emlékéve volt. A jászberényi középiskolásoknak versenyt rendezett a Jászberényi Fegyveres Szervek Baráti Köre. A győztesek jutalma egynapos városnézés volt Kassán. Mint felkért zsűritag nagy örömömre én is meghívást kaptam a Felvidék gyöngyszemének tartott Kassa nevezetességeinek megtekintésére, ahol többek között meglátogattuk a Márai Sándor egykori szülői házában berendezett kiállítást is. Nagy szerencsénk volt, mert a kiállítás kalauzolását Ötvös Anna történész, a kiállítás kurátor asszonya tartotta. A látogatás végén megemlítette, hogy ő úgy tudja, hogy Márai fogadott fia jászberényi születésű. Ez az információ egy kutató számára egy trigger-point, irány a pontos részletek feltárására. Az elkövetkező napok gyors odavissza egyeztetése során kiderült, hogy egész pontosan Márai fogadott fia, Babócsay János mint árvagyermek egy jászberényi parasztcsaládnál nevelkedett néhány évig.

Elsőként az interneten a Wikipedia volt a kiinduló pont. Érdekes módon a Márai Sándorról szóló ismertetés magyar nyelvű részében nem történt említés a fiának jászberényi nevelőszülőknél eltöltött idejéről, míg a német nyelvű verzió erről jóval több ismeretet tartalmazott. Ezután a levéltári kutatás következett, amely először sikertelen volt, mert a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltárban – a levéltárosok minden segítsége ellenére – semmiféle érdemleges adatot nem találtunk főhősünket illetően. A Pest Megyei Levéltárban viszont sikerült megtalálni azokat az adatokat, amelyekből a kiskorú János származását teljes körűen fel lehetett tárni.

A történet megértéséhez fontos, és kanyarodjunk vissza egy kicsit a Márai család történetéhez. Az író és felesége, Lola asszony 1923-ban házasodtak össze. 1939-ben született gyermekük, Kristóf, de a nagy boldogság nem tartott sokáig, mert a kisfiú néhány hetes korában elhunyt. A házaspár kapcsolata már-már megroppanni látszott, de a II. világháború borzalmai

Máray Sándor író

újra közel hozták őket. Lolát zsidó származása miatt üldözték és emiatt bujkálnia kellett a nyilasok elől. A család Leányfalun talált menedéket. Lola asszony sokat szenvedett elvesztett gyermeke miatt, de hosszú évek során azt az utat kereste, hogyan tudnának örökbe fogadni egy gyermeket.

Lola asszony találkozása a nagymamával és Jánoskával

Lola asszony a szentendrei HÉV-en ismerte meg a kis Jánoska anyai nagymamáját, a szomszéd faluban élő asszonyt. Főhősünk nagymamája Buzás Istvánné volt, aki takarítóként dolgozott Tahiban egy nevezetes villában, ahol *Gragger Edward*, a Stühmer csokoládégyár igazgatója lakott. Beszédbe elegyedtek és a nagymama elmondta, hogy kis unokája nevelőszülőknél van, és nagyon fél, hogy az apja magához akarja venni. Még 1943-ban kérvényt írt az árvaszéknek, hogy a gyermeket ne adják oda az apjának. Lola asszony kapva kapott az alkalmon és felajánlotta, hogy ők magukhoz veszik a kis Jánoskát. Miután az asszony nehéz anyagi helyzetben volt, így hozzájárult, hogy Lola magához vegye a gyermeket. Márai Sándor első találkozását Jánoskával részletesen meg is örökítette *„A teljes napló (1945)”* című könyvében. A leghitelesebben magától az írótól szóról-szóra idézzük fel a Jánoskával való találkozást: *„Hazatérve Leányfalura, a kertkapuban négyéves, komoly tekintetű kisfiú fogad. »Isten hozta« – mondja ünnepélyesen, megfontoltan, s kezét nyújtja. Kezet szorítunk, együtt megyünk be a házba.*

Ezt a vendéget L. (Lola a felesége) hozta a házba, távollétemben; Jászberényből való. Anyja elhagyta a gyermeket, mikor a kicsi kéthónapos volt. […]

Mokány kis férfi, paraszt. Nevetése kedves, jóindulatú. Szőke és kék szemű; alföldesen beszél, »ehun«-okkal. Szűkszavú megfontolt. Kérdem, miért piskosz a füle? »Beleszart a macska«– felel komolyan. Ez a válasz lefegyverez. Aztán faggatom, miféle fajta. Jász vagy kun? Elgondolkozik és határozottan feleli: »Gyerek vagyok«. Igaza van; a fajelmélet problémáira nem is lehet pontosabb válasszal felelni.

Közlései meglepőek. Néha mesél, Jászberényről, a kis fukar világról, amelyet elhagyott. (két öreg paraszt nevelte ott.) »Egyszer meg akart cseszni a tehén – mondja – én ellöktem.« Figyelmes, illedelmes. Asztalnál eszik, a kanalat ügyesen, helyesen tartja, kenyérdarabkával segíti a makrancos falatokat a kanálba. Nagy szeretetigénye van; minduntalan L.-hez szalad, kitárt karokkal megöleli.”

Hogyan került Jancsika állami gondozásba?

Az 1940. év végén járunk és Pécs városában vagyunk. Két fiatal, a húszéves Babócsay János asztalos segéd – aki Lakócsán született – és Kossik Katalin – aki viszont Nagykőrösön született – egymásba szeretnek és a jövendő gyermek miatt kényszerből házasságot kötnek 1940. december 27-én. A kisgyermek Jánoska 1941. február 27-én megszületik. De a házasság nem bizonyult tartósnak, anyagi gondok, lakáshiány és ami a legszomorúbb a szülők elhagyják a gyermeket, így anyjának az édesanyja, a már említett nagymama veszi magához. Időközben Tahitótfalura kerül – ott kap munkát – de anyagi okok miatt árvaszéktől kér segítséget az unokájának ellátásához. Nehéz háborús idők vannak, lassú az ügyek intézése, de 1942. szeptemberében a kis Jánost árvának (elhagyottnak) nyilvánítja a Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye árvaszéke. Az állami gondozásba került gyermek a budapesti gyermekmenhelyen kerül elhelyezésre. Az árvaszék indoklásában a következő szerepel: *„Az anyja vagyontalan, az apjának csak 400 pengő hasznot nem hozó házrésze van, a nagyszülők pedig vagyontalanok.”*

Lola és János, New York, 1953

Hogyan került Jánoska Jászberénybe?

Sajnos minden kutatás ellenére, a levéltárban nem található az a dokumentum, hogy hogyan került a kiskorú Jánoska egy jászberényi parasztcsaládhoz mint nevelőszülőkhöz. Közel három évet tölthetett Jászberényben. Újra idézzünk Márai Sándor *„A teljes napló (1945)”* című könyvéből, amely az elsőszámú és egyetlen dokumentum: *„Janika álmodik Jászberényről, lázasan beszél az elhagyott otthonról, ahová a menhely helyezte ki, a nagyanyó havi ötven pengőt fizetett a tartásért »anyu«-nak és »apu« -nak. Az elhagyott nevelőszülők – hatvanéves emberek – megható levelet írtak, „könyv hullajtással” gondolnak Janikára, visszavárják; s így írták alá a levelet: »Horváth és neje«.”*

De melyik lehet az a Horváth család Jászberényben? Két közel hatvanéves Horváth család jön számításba, akik Jászberény külterületén, tanyán laktak. Az egyik szóba jöhető család Horváth István (szül. 1891. május 29-én), akik Homokon, a Pazony tanyán laktak. A másik Horváth József családja, akik napszámosok voltak, de a pontos lakhelyüket nem ismerjük. Csak találgatni tudunk és reméljük, hogy cikk megjelenése kapcsán esetleg új információ merülhet fel. Talán egy új kutatás pontos választ tud adni erre a kérdésre.

Márai Sándor örökbe fogadta a kisfiút

Máraiék 1947-ben örökbe fogadták Jánoskát, és amikor 1948. augusztus 31-én végleg elhagyták Magyarországot, az emigrációba is magukkal vitték az akkor hatéves fiút. Az örökbe fogadott kisfiú jövőjének biztosítása volt az egyik ok, ami miatt Máraiék az Egyesült Államokba emigráltak, ahol a gyermekre bizonyosan jobb és biztonságosabb jövő fog várni. Hogy mennyire közel állt az írófejedelemhez a fogadott fia, arra a legegyértelműbb bizonyíték a folyamatosan írt naplója, amelyben mindig részletesen beszámol János sorsának alakulásáról.

Végezetül, élete vége felén bekövetkezett tragédiájához fogadott fia korai, tragikus halála jelentette az életben maradás reményének végső elvesztését. *„Fia halála, ha nem vette is el Márai élni akarását, nagyon meggyengítette kötelékeit az élő világgal”.*

Konferencia Jászkiséren

A Magyarországi Tájházak Szövetsége 2022. november 11-én, Jászkiséren a Polgármesteri Hivatal dísztermében tartotta Észak- és Közép-magyarországi Regionális találkozóját.

Lukácsi György polgármester köszöntőjét *Mudrisné dr. Mihályi Ildikó* aljegyző, Pócs János országgyűlési képviselő szíves szavait pedig *Földi Ferenc*, a Csete Balázs Általános Iskola igazgatója tolmácsolta a közönségnek. A Tájházszövetség képviseletében Hegedűsné Majnár Márta köszöntötte az érdeklődőket.

Hegedűsné Majnár Márta, a Tájházszövetség ügyvezető elnöke

Az előadások sorát *Dr. Bereczki Ibolya*, a Magyarországi Tájházak Szövetségének elnöke nyitotta meg, aki a 21. század tájházait mutatta be. Őt *Dr. Bathó Edit*, a Jász Múzeum igazgatója követte, aki vetítettképes előadásában a Jász Múzeum identitást erősítő, Márai Sándor 1989. február 21-én egy pisztolylövéssel tett végső pontot életére. Kívánságára hamvait a Csendes-óceánba szórták.

Metykó Béla helytörténeti kutató

Levéltári források: MNL Pest Megyei Levéltára
Pest-Pilis-Solt-Kiskun Vármegye Árvaszékének általános iratai (1876-1950). IV. 410-c.
Pócsmegyer nagyközség elöljárósági iratai (1871-1944). V. 1102. C/b.
Szentendrei járás főszolgabírójának általános iratai (1941-1949). Az 1941-1943. évi iratanyag.
IV. 446-a.

Földi Ferenc iskola-igazgató

széleskörű tevékenységét tárta a közönség elé. *Szöllősi Sándor* regnáló jászkapitány a Jászság településeinek múzeumait, tájházait és helytörténeti gyűjteményeit vette számba, míg *Demjénné Barkaszi Mária*, a Csete Balázs Általános Iskola tanítója a múzeumpedagógiai minősülés lehetőségeiről beszélt. *Csányi Sándor*, az abonyi Tarkaborjú Egyesület elnöke

Dr. Bereczki Ibolya, a Tájházszövetség elnöke

Csányi Sándor,
az abonyi Tarkaborjú Egyesület elnöke

a jász-gasztro-diák program tapasztalatait osztotta meg a résztvevőkkel, *Molnár Melinda*, a Csete Balázs Helytörténeti Gyűjtemény szakmai vezetője a Csináld vele! kompetenciafejlesztő foglalkozások eredményeiről, *Tóth László*, a Csete Balázs Általános Iskola intézményvezető-helyettese az iskola pályaorientációs napjáról,

Szereminé Járvás Andrea
munkaközösség-vezető

Szereminé Járvás Andrea, az alsó tagozatos munkaközösség vezetője pedig az Iskolai Méhes-napot mutatta be.
Az ebéd után a Csete Balázs Helytörténeti Gyűjteményben folytatódott a konferencia, ahol *Cseh Gáborné* intézményvezető-helyettes ismertette a jelenlévőkkel a *„Babra megy a játék”* tevékenység-tartalmát, amely nagysikerű program ebben az évben *Múzeumpedagógiai Nívódíjat* nyert. Ezt követően *Szüle Katalin* hagyományőrző tárlatvezetést tartott a kiállításban.

Molnár Melinda, a Csete Balázs Helytörténeti Gyűjtemény szakmai vezetője

Demjénné Barkaszi Mária tanító

Tóth László intézményvezető-helyettes

Nagyon tartalmas és jó hangulatú napot töltöttünk el Jászkiséren. Köszönet érte a lelkes szervezőknek, akik mindent megtettek a konferencia sikeréért.

Irisz
Fotók: Balog Ferenc

Jászberényi értékek inventáriuma

A mindennapok során talán észre sem vesszük, hogy lakóhelyünkön mennyi érték vesz körül minket. A természeti értékek, történeti emlékek megőrzése és újak állítása tiszteletet jelent elődeink iránt, egyben erősíti a szülőföldhöz, a hagyományokhoz való ragaszkodást.
Ez a szándék vezette a Hungarikum törvény megalkotóit, akik fontosnak tartották, hogy a nemzeti tudat erősítése, a közösségi összefogás érdekében a települések *értéktárakban* foglalják össze a magyarság szellemi és anyagi alkotásait, természeti értékeit. A települési értéktárakat az önkormányzatok hozták létre, és a lakosok véleményét is figyelembe véve az értéktár bizottságok tagjai töltötték meg tartalommal. Jászberényben is elkészült a települési értékek leltára, inventáriuma, s a munka során újra érzékelhetővé vált, hogy a hagyományokat, történeti múltat tisztelő jászsági város milyen gazdag örökséggel rendelkezik. Az értéktár hatalmas természeti, tárgyi és szellemi kincset vehetett számba, és így igen terjedelmes leltár készült el, ami önmagában is jelentős érték.
Dr. Bathó Edit, a Jász Múzeum igazgatója és munkatársai úgy gondolták, nem elég csupán egy lajstromban leltárba venni a város értékeit, fontos, hogy a lakosok, az érdeklődők láthassák, és olvashassanak történetükről. A város értéktára alapján elkészítették a *Jászberényi értékek inventáriuma* című igen szép kivitelű kötetet, ami a szerkesztő szerint csupán ízelítőt próbál adni Jászberény értékeiből. Ez a szerény megfogalmazás Jászberény 232 értékének pontos leírását és fotóját jelenti. A gazdag tartalmú könyv kiemelkedően szép képekkel, szakszerű leírásokkal mutatja be Jászberény természeti és épített környezetét, kulturális örökségét és a gasztronómiai értékeket, melyek az értéktár részei. Terjedelmi okokból a további értékek a következő kötetben szerepelnek majd. A kötetet lapozva egyszerre emberközelivé válnak azok a kincsek, értékek, melyekkel talán naponta találkozunk, de olyan természetesnek tekintjük, hogy már nem is figyelünk rájuk.

A gondosan szerkesztett kötet a nagyobb egységeket alfejezetekre tagolva teszi áttekinthetővé az impozáns anyagot. A különböző terjedelmű leírások egyben további kutatásokra is ösztönözhetnek.
A kötet elsőként a *természeti környezet* értékeit mutatja be, melyben a Hajta, a Margit-sziget, az állat- és növénykert, Kapitánykert mellett helyet kap az aradi vértanúk emlékfasora, de olyan különlegesség, mint a Lehel vezér téren álló libanoni cédrus és a főplébánia kertjében lévő tengerparti mamutfenyő is. Az *épített környezet* értéktára a templomok, kápolnák, bemutatásával kezdődik, kiemelve a Nagyboldogasszony templom és a Ferences templom épületét, de helyet kapnak a külterület, Peres, Homok, Négyszállás, Hajta, Portelek templomai, kápolnái is. Jelentőségének megfelelően kiemelt módon szerepel a Jászkun Kerület székházának bemutatása, ami évszázadokon át a hármas kerület központja volt. Részletes leírást olvashatunk a városháza, a Jászkürt Fogadó a Lehel szálló, vagy a Kőhíd történetéről, s a leírásokban fontos szerepet kap a történeti háttér is. Megcsodálhatjuk a népi és polgári építészet emlékeit, közöttük a Bathó palotát, dr. Eördögh Oszkár 1848-ban épült házát, de a Kígyó utcai népi lakóházat is.
A *köztéri alkotások* között előkelő helyet foglal el a rokokó szoborcsoport különlegesen szép együttese, amely egykor a kerületi székházat díszítette, ma pedig a város egyedülálló turisztikai látványossága. A *szakrális kisemlékek* között különleges értéket képviselnek a 17. században emelt kőképek, és igen jelentős emlék a szőlőskertek védőszentjeinek szobra. Itt láthatók a városban emelt keresztek, kálváriák, melyek közül régiségével kiemelkedik a Fehértói temetőben lévő, 1661-es talapzatú kőkereszt. A város múltjára, kiemelkedő személyiségére számos *emléktábla* felirata emlékeztet. Ez a gazdag gyűjtemény napjainkban is folyamatosan gyarapodik. A *kulturális örökség* olyan híres személyiségek bemutatásával kezdődik, mint Déryné Széppataki Róza, Sipos Orbán vagy Apponyi Albert, de olvashatunk többek között Zirzen Janka vagy Székely Mihály életútjáról, munkásságáról, és a nemrég eltávozott jeles személyiségek életútjáról is.
A *kultúra intézményei* között kiemelt helyet foglal el az 1874-ben – az ország vidéki múzeumai sorában az elsők között – alapított Jász Múzeum, amelynek műemlék épülete 1842-ben készült.
A múzeum számos felbecsülhetetlen értéke közül kiemelkedik nemzeti ereklyénk, a *Jászkürt, Lehel kürtje,* amely 2020-ban megkapta a *Kiemelkedő Nemzeti Érték* minősítést. A Hamza Gyűjtemény és a Szikra Galéria a jászsági képzőművészet bemutatásának fontos színterei. A könyvtár, a Zeneiskola mellett a Jászkerület Nonprofit kft. fontos kultúra közvetítő és közösségteremtő szerepet tölt

A könyv címlapja

be a városban. A *nevezetes rendezvények* között szerepel a ma már több mint három évtizedes múltra visszatekintő Csángó Fesztivál, amely 2020-ban elnyerte a *Kiemelkedő Nemzeti Érték* megtisztelő címet.
A város *népi hagyományainak* különös értéket ad, hogy napjainkban a hagyományőrzők újra feleleventik azokat. Az újjászületett *jász viselet* pedig nem csupán a városnak, de a Jászságnak is fontos értéke. Hasonló értéket jelent a *jász hímzés*, ami a legkülönbözőbb formákban él tovább napjainkban. Igen gazdag a *jászsági táncok* hagyománya, és országosan is egyedülálló a *jászkun kapitányok intézménye*. Értéktárba került a *lovas hagyományőrzés*, amely az 1990-ben alakított lovas bandérium megalakításával kezdődött, és fontos szerepet játszik a régi huszárhagyományok feleleventésében. A gasztronómiai értékek között szerepel a *pörkölttorta* és a Koha Csaba mesterszakács nevéhez fűződő *pandúrgulyás*. Az értéktárnak méltán része a *Redemptio című honismereti lap*, amely 1994 óta gazdag tartalmával jelképesen összefogja az egykori jászkunsági településeket.

***

A Dr. Bathó Edit múzeumigazgató szerkesztésével és a népes szerzőgárdával megvalósult kötet kiváló fotókkal teszi vonzóvá, élményszerűvé az időutazást, melynek során szinte utcáról utcára járva újra felfedezhetjük Jászberény értékeit. Rácsodálkozhatunk a természeti értékekre, a műemlékekre, szobrokra, emléktáblákra, melyekből kirajzolódik a város történetének egy-egy fejezete. A fotókkal gazdagon illusztrált kötetet végiglapozva az olvasónak kedve támad újra, immár tudatosan figyelni ezekre az értékekre, felkeresni a már-már elfeledett emlékhelyeket, melyek fontos eligazodási pontot jelenthetnek a ma élők számára. Ugyanakkor egy-egy helyszín, emlékmű vagy szobor láttán talán felidéződnek régi kedves emlékek is. Ezzel még inkább átélhetővé, személyesebbé válik mindaz a természeti, tárgyi és szellemi örökség, amit elődeink hagytak ránk. Az is jól látható, hogy a mai utódok fontosnak tartják megőrizni és a jövő számára megörökíteni napjaink értékeit. Így valósul meg a valóságban és a kötet lapjain is a múlt, a jelen és a jövő szép harmóniája.
A jászberényi értéktárat bemutató kötet és az abban foglalt számtalan érték méltó módon járul hozzá nemzeti értékeink gazdagításához, igazolva Kölcsey Ferenc szép gondolatát: *„Minden kő, régi tettek helyén emelve; minden bokor, régi jámbor felett plántálva; minden dal, régi hősről énekelve; minden történetvizsgálat, régi századoknak szentelve; megannyi lépcső a jelenkorban magasabbra emelkedhetni;”*

Dr. Bathó Edit szerk.: Jászberényi értékek inventáriuma. Jászberény, 2021
Kiadó: Jász Múzeumért Alapítvány.
207 oldal, színes és fekete-fehér fotókkal illusztrálva.

Papp Izabella ny. levéltáros

A néphagyomány kopása

Október végén, november elején, mint minden évben, most is elmentem a temetőbe. Teszik ezt sokan mások is. Felidéződtek bennem a gyerekkori emlékek. Készítettünk 20–22 sírcsokrot nagyanyámmal és vittük a karcagi Északi temetőbe, ahol elődeink nyugszanak. Az egész évben gondozott sírokra rátettünk egy-egy virágcsokrot, elolvastam a fejfára írott neveket, adatokat, miközben nagyanyám elmesélte, ki hogyan volt rokon, milyen ember volt, mit tud róla. Közben többen odaköszöntek, odajöttek hozzánk és néhány szót váltottunk a családról, az újabb halottakról. *Halottak napjára* mindig megújult a temető. A sok krizantém, palatínusz, rózsa, virágcsokor, koszorú az ősökre való emlékezés megannyi jelei voltak. A sírokat az utódok több generációja kereste fel, állta körül. Most is, bármerre jártam az országban, a halottak napján, jöttek a sírokhoz családok, rokonok, de magányos öregek is. Mondhatjuk, hogy a rokonság összetartozását mutatja ez a nap napjainkban is, csakúgy, mint az esküvő, lakodalom. Több évszázados hagyomány ez, amelyet az idősebbek átadnak a fiataloknak. A szokások lassan ugyan változnak, de megvannak a maguk közösségi szabályai, amit igyekszik mindenki betartani.

Az, hogy ki hogyan búcsúzik el elhunyt családtagjától, hogyan emlékezik őseire magánügy. A temetésre régebben gyászjelentéssel hívták a rokonokat, ma már a közhírelésnek van más módja is. A lakodalom ugyancsak a rokonság ünnepe is. A fiatalok egybekelésével a rokonság köre, sőt az egybetartozó vallási közösség is bővül, egyúttal a közösségbe érkező fiatal befogadása történik. Amint tudjuk, a református lelkész kihirdeti a vasárnapi istentiszteleten ezeket az eseményeket, a család pedig a vőfély közreműködésével meghívja a lakodalomra a vendégeket. Még a közmondásunk is jelzi, hogy *„Hívatlan vendégnek ajtó megett a helye”.*

A temetés kezdetén megszólal a templom harangja, ha kéri a család. Az egyik településen a közelmúltban azt hangoztatta a volt polgármester, hogy a lakosságnak csak megtiltani lehet a ravatalozónál a harangozást. Nyilván az illető nem volt tisztában a helyi szokásokkal. Ugyan ez a helyzet állt elő napjainkban is, amikor a halottak napja előtti héten egy olyan napirendi előterjesztést tárgyalt az egyik képviselő-testület, mely szerint tilos a sírokra koszorút vagy művirágot tenni, mert drága az elszállításuk és ráadásul nem is igazán tudják megsemmisíteni. Ez a rendelkezés a polgármester önkényeskedése. Ráadásul az időzítés a halottak és az élők lelki nyugalmát is sérti. Itt álljunk meg egy szóra!

A településvezetést a képviselőtestület és a polgármester gyakorolja az országos törvényeket betartatva, de tiszteletben tartva a népszokásokat, a helyi népi jogokat is. Azért választják őket az ottlakók. Természetesen mindenkinek lehet egyéni véleménye, de azt nem lehet ráerőltetni a lakosságra. A halottainkra való emlékezés magánügy, amelybe a hatalom nem szólhat bele. Igaz a népszokások is változnak. Időnként új elemekkel gazdagodnak, más mozzanatok kikopnak a gyakorlatból. Így az emlékezéskultúra is változik. A változás, változtatás oka azonban az újat alkotás mellett, az ismeretek hiánya is. Manapság például az előző korszak ideológiájából is fakad némi zűrzavar. A római katolikus egyház a mai napig megtartja a *Mindenszentek napját* november 1-jén, a reformátusok a *reformációra* emlékeznek október utolsó napján. A *halottak napja* november 2-án van. Néhány éve hivatalos állami ünneppé nyilvánítottott november 1-eje mint a Halottak napja. A médiában és mindenki fejében így ma már teljes a keveredés, hogy mikor mit ünneplünk, mire emlékezünk. A naptárkészítőkben is teljes a bizonytalanság. 2021-ben még azt írták, hogy „Elhunyt szeretteinkre való emlékezés napja”, 2022-ban „Mindenszentek napja”, 2023-ban vajon mi lesz beírva november elsejéhez? Vihetünk-e koszorút, virágot saját döntésünk alapján a sírokhoz, emlékművekhez minden településen?

Más területről is hozhatunk példát. Az egyik polgármester szívesen használja a facebookot, a közösség tájékoztatására. Legutóbb az *utcakerítések* ügyében emelte fel a szavát. Kizárólag az alacsony léckerítés állítását találja elfogadhatónak. Bizonyára nem emlékszik a nagykunsági népi építészet jellegzetességeiről szóló írásokra. E vidéken az embermagasságú deszkakerítések voltak szokásban a 18–20. században. Ez az ingatlan védelmét és a magánélet tiszteletben tartását is biztosítja. A fent említett esetek is mutatják, hogy szükség van napjaink zűrzavaros világában is egy kis pontosításra, iránymutatásra. Ezért is szorgalmazzuk többen, hogy nagyobb hangsúlyt kapjanak a népi társadalom kutatóinak, szakembereinek szavai, írásai a közéletben, a könyvekben és a gyakorlatban egyaránt. Az országnak és a világnak is rendre van szüksége, amelyhez hozzájárulnak a nemzetek, népek saját szokásainak, erkölcsi szabályainak a betartatása is a törvények, politikai alkuk, szerződések mellett.

Dr. habil. Örsi Julianna
társadalomkutató

Lapunk szerzői

Dr. Bathó Edit néprajzkutató, a Jász Múzeum igazgatója; **Besenyi Vendel** helytörténeti kutató, Jászberény; **Bognár Mária** újságíró, Budapest; **Bugyi Gábor** kulturális szervező, Jászberény, Jász Múzeum; **Csörgő Terézia,** a Lehel Vezér Gimnázium nyugalmazott kémia-biológia szakos tanára, Jászberény; **Dr. Körei Nagy Katalin** hagyományőrző, Jászberény; **Lantos Tiborné,** a Barátok temploma Alapítvány elnöke, Jászberény; **Metykó Béla** helytörténeti kutató, Jászberény; **Nagy Ferencné,** a Kunmadarasi Honismereti Egyesület elnöke; **Dr. habil. Örsi Julianna** társadalomkutató, Túrkeve; **Papp Izabella** ny. levéltáros, Jászboldogháza; **Dr. Szenttamási Babós Lajos** helytörténeti kutató, Kiskunlacháza; **Székely Gábor** helytörténeti kutató, magángyűjtő, Fülöpszállás; **Ufer Sárközi Ágnes** helytörténeti kutató, Jászberény;

LAPZÁRTA

Rendszeres és alkalmi szerzőink figyelmébe ajánljuk, hogy a következő lapszámunk 2023. februárjában jelenik meg. A kéziratokat és a fotókat elsősorban e-mailen legkésőbb 2023. január 21-ig kérjük eljuttatni a szerkesztőségbe.

***

Lapunk a Nemzeti Kulturális Alap Ismeretterjesztés és Környezetkultúra Kollégiuma, a Jászsági Önkormányzatok Szövetsége, a Nagykun Hagyományőrző Társulás és a személyi jövedelem adó 1 %-nak támogatásával jelenik meg.

Nemzeti Kulturális Alap

REDEMPTIO

A jász és kun települések honismereti lapja

Megjelenik kéthavonta
Kiadja a Jász Múzeumért Alapítvány
Felelős szerkesztő: Hortiné dr. Bathó Edit
A szerkesztőbizottság tagjai: Bugyi Gábor, Kókai Magdolna, Papné Varga Bernadett
Előkészítési munkák: Bugyi Gábor, Papné Varga Bernadett
A kiadó és a szerkesztőség címe:
5100 Jászberény, Táncsics M. u. 5.
Tel./fax: 57/502-610
E-mail: jaszmuzeum@gmail.com
www.jaszmuzeum.hu
ISSN 1218-9553
Nyomdai kivitelezés: Creatív Color Stúdió Kft. Tel.:30/230-4521 • www.ccstudio.hu